

Лепа свечаност.

Путници, при уласку у село: — Изгледа да имате некакву свечаност у селу?

Сељак, предусретљиво: — Да, лепа свечаност, попа ће благосиљати домаћу марву.

... Добро сте учинили што сте и ви дошли!...

*

За хуману помоћ.

Госпођа Х.: — Могу вам рећи, господине, да је министар Н. дао 10.000 динара као своју личну помоћ, да је посланик М. дао 5000 динара, да је трговац Р. дао 5 динара, да је...

Господин У.: — Лепо, лепо, госпођо... Сада тек видим да вам мојих 5—6 динара нису ни потребни!

*

Страшно дете!

За столом.

Гост: — Ручак је изврстан, неупоредив... Ретко сам гдегод ручао овако добро и лепо...

Синчић из куће: — А и ми такође...

*

Међу ловцима.

Х.: — Замисли, прича ми колега М., да је убио зеца од 12 килограма...

У.: — Зар верујете да зец може да порасте до 12 килограма?

Х.: — О, наравно, али када се исприча бар дванаест пута, а он је то мени причао први пут!

*

Брачни разговор.

Он: — Верујеш ли, одиста, да је незнање прави благослов?

Она: — Не знам. Ти изгледаш тако срећан!...

*

Ретко поштење.

Газда: — Ви тражите плату за петнаест дана унапред!... Али ако умрете сутра, на пример?

Слуга: — Ох, господине, ја сам човек ретког поштења, то не бих никад дозволио!

*

Над попом поп.

Слуга: Кога господин чека?

Непознати: Господина Н. Н. Да ли је код куће?

Слуга: Није. А шта жели господин?

Непознати: Ја сам му ујак из Америке, долазим да...

Слуга: Извол'те, извол'те! Господин је код куће.

Непознати (улазећи): ... да наплатим неке дугове.

Fred.

*

Доказ!

— И ви не верујете да волим своју вереницу? Та због ње сам ту скоро задоцнио на рандеву!

*

Добар рачуница.

— Стеване, ако твој отац данас улови два зеца, а сутра три, колико је уловио?

— Четрнаест зечева, три лисице и пет препелица!

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Колајска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

* Илустрованог Листа *

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 11. Београд, 18. III. 1922. Година I.

Кућа број 9*.

Ђ. Ковелка.

Било је то у мају 1914., кад сам се са Кавказа враћао кући у Хрватску. Путовао сам железницом, јер ми је морски пут из Одесе већ био познат. — До Ростова на Дону пролазили су разни путници, и како је Русија необично богата народностима, није било досадно проматрати.

У моме друштву налазили су се и један инжињер, Чех, који је путовао кући на осуство са свога места из Баку, где је био управник једне фабрике нафте, и руски потпуковник Григориј Илић Музикантов, командир 4. баона 46. пеш. Дњепровског пука из Проскурова. Уз густи дим финих цигарета и мирис чаја развезао се угодан и неусиљен разговор, а како је наш нови познаник Григориј Илић имао највише доживљаја, то је он највише и приповедао. Нико од нас тада није ни слутио, да ће се два месеца после тога развити овај страшни рат, који је све стране света крвљу залио.

Григориј Илић Музикантов био је по народности Грузин, а у Проскуров је премештен 1911. из гарнизона у Авганистану. Приповедао нам је о свом животу и боравку у централној Азији и о Проскурову, па ћу ради занимљивог садржаја покушати поновити његову причу:

„Пуних петнаест година служио сам у Азији“ — отпоче Григориј Илић, бацивши суморан поглед на непрегледне равнице једноликог предела — „Нешто у Авганистану, нешто у Бухари или на персиској граници. Живот је јефтинији него у Русији, а једино нас мори страшна врућина. Живот је досадан, изузевши лов на тигрове, када потајно прелажасмо персиску границу. Ту су ми се родила два сина и једна кћер, која је у осмој години умрла у Теремезији у Авганистану. У јесени 1911. добијем премештај за Проскуров и у новембру се настанимо у Колодворској Улици број 9.

Кућа је била још нова, а дизала се усред дворишта окружена са свих страна вртом.

Моја спаваћа соба била је одвојена, дочим је жена са децом спавала у другој соби. Легох у постељу, а месечина је дивно сијала и, како нисам могао заспати, упалих цигарету. Неко време тако сам лежао, а месец је сипао своје беле зраке по соби. Наједаред ми се учини као да је са месечином нека силна светлост ушла у собу и тамо се расплинула, и у исто време зачујем по зиду громку лупу. Одмах скочим, дохватим свој револвер и отворим прозор. Дозовем момка који је спавао у коњушници и наредим му нека напољу види ко лупа. Он се брзо врати и рече да нема никога. У исто време ето и жене са децом, жале се да се и код њих чула тако страшна лупа. Та необична појава, без видних узрока, трајала је до јутра. Претражили смо и таван и пордум и све пећи, али узалуд. Сутрадан позвао сам власницу куће и све јој испричао, али она рече, да се досада нико није жалио на тако што. Увече одосмо на починак сви уморни још од прошле ноћи. — Таман полегасмо, кад опет поче лупа час по зидовима, час по поду, а час по стропу. Сад из унутрашњости зида, а затим ми се учини да неко нешто ваља и баца кроз све собе. Жена и деца поседаше око стола и почеше плакати, а ја сам се са светиљком у руци опет дао на тражење. Но све без успеха. Тек пред зору се лупа смири и ми, изморени, позаспасмо тешким сном. — Жена је хтела да се сместа иселимо, али станарина је била плаћена за целу годину унапред.

„Ујутру сам приповедао својим пуковским друговима шта се код мене догађа, и неколицина ми се понудише да дођу к мени увече и да ми помогну одгонетнути ту чудну загонетку. — И збиља, тај дан дођоше к нама у осам сати осам часника на чај. — Тек што је чај изнесен започе иста лупа, као и прошлих ноћи. Четири млађа официра пођоше одмах напоље. Обиђоше сву кућу и врт, дво-

* Ову занимљиву и истиниту повест приповедао је Григориј Илић Музикантов Ђ. Ковелки, који је прибележио од речи до речи.

риште, затим подрум и таван, и вратише се не нашавши ништа. Лупа је с времена на време, час нестајала, а час се опет понављала. На концу се и наше друштво разиђе, не пронашавши ама баш ништа. Али сви смо се договорили, да нећемо ипак мировати, док не пронађемо узрок томе тајанственом нарушиоцу мира.

„Никада дотада нисам се бавио спиритизмом, али један ме официр непрестано наговараше, да покушамо и с тим средством. И збиља већ смо на првој сеанси дознали једну врло чудновату повест.

„Једне тамне и непријатне ноћи враћао се кући из гостионе неки Андреј Шустер, грађевинарски предузимач у Проскурову. Када је дошао близу места где данас стоји кућа број 9, заскоче га четири човека који му бацише уже око врата и задавише га. Затим су му отели 1800 рубаља које је код себе носио, а онда га закопали на месту где данас стоји кућа број 9. То нам је све на првој седници приповедао сам Андреј Шустер. Да нам даде чвршћи доказ да говори истину, именовао нам је и она четири човека, који су га убили, и рече да он сада лежи у самом темељу под зидом оне собе у којој се налази зидни сат, и то не уздуж зида већ попреко. Лупа зато што жели да га укопамо и сахранимо на гробљу проскуровском. Ми смо га молили да се смири, јер ћемо учинити све што нам је могуће. Ту ноћ се није више ни макнуо, а ми смо мирно спавали...

„Сутрадан сам отишао прокуратору и приповедао му вест о Андреју Шустеру. Он се силно заинтересова за ствар, јер је и сам лично познавао Андреја. Истраживањем се утврдило да је у оно време, када се почело тек са грађењем куће број 9, заиста нестао из Проскурова Андреј Шустер. Мислило се, да је отишао у Манџурију да гради железницу. Од она четири нападача што их је именовао Андреј, пронађена су тек двојица. Један је био трамвајски кондуктер у Варшави, а други је седео у затвору, не знам због каквог преступа.

„Наравно да су обојица порицали кривицу. А другог доказа није било, осим изјаве духа Андреја Шустера. На темељу тога признања није се смео ни означени зид порушити, нити ма шта предузети по тој ствари.

„Лупа се међутим није смирила; шта више, сада је лупало већ и дању. На дан после моје посете код прокуратора, дадем одслужити парастос за нашег кућевног духа. После парастоса дођоше к мени прокуратор, његова госпођа и свештеници.

„Са великом церемонијом осветише кућу изнутра и споља. После свечанога чина најстарији свештеник одржи говор и између осталога зажели да се дух пок. Андреја упокоји и да убудуће не нарушава тишину куће. Андреја Шустер одговори на ово таквом лупом испод патоса, да су ноге свију готово одскакивале од пода. Одсада је Шустер лупао кадгод је хтео. Моја жена и деца разболеше се већ од неспавања и живчаног узрујавања. Наш кућевни дух почео нас је већ озбиљно гњавити. Једног дана нам рече да и не покушавамо да се иселимо, јер ће он онда с нама. Када га не бисмо ословили са „господине“, управо је беснео. Једанпут умало што није проузрочио пожар. Почео је трести столом на коме је стајала лампа. Ја сам морао лампу држати у рукама, а сто су држали моја жена и војник, а ипак се тресао и покретао. Када смо пили чај, почео је захтевати да и њему налијемо чашу чаја и да му на спољним степеницама поставимо чај код улаза на таван. Заповедио сам слузи да то учини, но он је у овом случају отказао послушност, те сам то морао учинити сам, држећи у једној руци чашу чаја, а у другој електричну светиљку. После некога времена зачујемо тапање по зиду, као да неко удара шакама. Тај звук се пењао према стропу. После неког времена се исто тако и спуштао. Одмах сам отишао горе, да се осведочим да ли је збиља што чаја испијено. Нисам се преварио. И од чаја и од млека фалило је отприлике један прст. Излапило није, а мачка држим да се не би задовољила с тиме. Интересантно би било знати, да ли се и како се Андреј Шустер или његов перисприт служио чајем. Од тога дана смо му сваки дан стављали и млеко на таван. За ручком смо га питали да ли хоће и које јело, одговарао би одречно, али ипак смо приметили, да му је та наша пажња врло пријатна.

„На моје питање да, пошто употребљава чај и млеко, према томе мора имати и неку тежину, рече да је његова тежина поприлици као тежина обичног писма...

„Сутра је нова година и код нас је обичај да на тај дан домаћин иде од пријатеља до пријатеља и честита, а жена дочекује госте. Да не бих био целога дана код куће, одлучим да пођем на поноћну службу у цркву, која се служи ноћу између старе и нове године. Поседесмо до једанаест, ја однесох Андрејеву његов чај, опростих се са женом и децом који већ полегаше и обећах да ћу се скоро вратити. Жена одлучи да ме сачека и седне к столу окренута леђима према вратима. У соби је завладала потпуна тишина, тек се је чуло, да би моја жена превртнула коју страницу књиге коју је читала. Сат изби 12, спољна се врата отворе и жена зачује кораке. Није се још ни окренула, а особа која јој се приближавала шане: „Срећна нова година!“ — и пољуби је у главу. У истом часу она осети тако необично неугодан хладан додир, и окренувши брзо главу — заврисне и паде у несвест. Кратко време иза тога и ја дођем кући, нађем децу око жене, која је опет дошла к себи и све ми то испричаше. — Када сам по сле упитао Андреја, зашто ми прави такве неприлике, рече ми он, да није знао да ће његова искрена честитка тако неугодно дирнути моју жену. Моја кућа постаде знаменита. Људи су долазили са свих страна да виде тај феномен. Када смо хтели да се с Андрејом разговарамо, једноставно смо говорили зиду, а он нам је одговарао по већ унапред утврђеној азбуци. Упитао сам Андреја, би ли он можда могао писати и на писаћем стroју. Он одговори да би, но моја је жена одмах најенергичније протестовала, бојећи се, да ћу угледати можда руку која пише. У многим стварима био је Андреј доста предусретљив, особито што се тицало мене и моје породице. Често ми је предсказивао шта ће се догодити, и у томе ме није никада преварио.

„Тако ми једног дана рече да се моја сестра налази болесна у болници у Тифлису. То му нисам хтео веровати, јер сам знао да се моја сестра тада налазила у једном граду, који је на два дана хода удаљен од Тифлиса. За четири дана добијем вест да ми се сестра приликом једног излета у Тифлис разболела и да лежи тамо у болници...

„Једно вече је било код мене мало официрско друштво, кад дође ађутант и јави ми да је поштом примио једно службено поверљиво писмо, те да га није отворио већ га метнуо у касу. Запитасмо Андреја Шустера, би ли нам он знао казати, шта у њему стоји. Он рече да би, и заиста, за кратко време рече нам све. Сутрадан смо се осведочили да је збиља све тачно рекао.

„Једном сам га упитао да ли би нам се он могао и показати. Он рече да би, и то са ужетом око врата, како су га удавили. Наравно да моја жена није хтела о томе ништа да чује.

„Старијег сина сам послао у Одесу у Кадетски Корпус. Млађи син ми постаде болешљив. Очевидно је био живчано растројен. Када би се јављао Андреј, мој син би лежао потпуно апатичан на кревету. Почео сам оправдано сумњати, не узима ли Андреј потребну енергију за своје експерименте од мога сина. Зато отпратих жену и сина на Кавказ, а и ја сам морао сам службено путовати. — Али пре него што завршим, још ћу вам испричати један интересантан случај.

„Једне вечери запитах Андреја, да ли он знаде да сам имао ћерку, која је у осмој години умрла у Теремезији у Авганистану. Он рече, да му је то познато. Тада га замолих би ли је он могао овамо довести. Он одговори да може и да иде одмах по њу. То је било око ½11 сати ноћу.

„Мојима рекох: — Хајдемо спавати! Ноћас ћемо ваљда имати мира. Послао сам Андреја у Авганистан на 8000 km. далеко одавде.“

Нешто после једног сата по поноћи зачујем познату лупу. То се пријављивао Андреј Шустер. Затим зачух сасвим нежно, нежно куцање. Ја упитах:

— Јеси ли ти то, дете моје? Како је теби јадној тамо на гробљу? — Она ми одговори: „Да, ја сам оче, твоја ћерка. Не жалости се сувише, мени је добро.“ Андреј Шустер тада рече да ће је водити натраг.

„Почео сам водити дневник,“ настави Григорије Илић Музикантов, „у који сам све тачно бележио. Када пођем у пензију публиковаћу га свакако. Истекла је међутим и година за коју је била плаћена станарина, а жена са сином је на Кавказу. Тако се ни ја више нисам враћао. После неког времена сам опет службено дошао у Проскуров и ту сам сазнао, да је после мене кућу бр. 9 изнајмио неки инжињер, који се после три месеца иселио и сада кућа стоји празна.

Сада путујем опет натраг у Проскуров, и почећу експериментисати са писаћим стројем, ако ми се Андреј Шустер још буде јавио и јавићу вам резултат свега.“

Приспесмо већ у Проскуров и ту се опростисмо од нашег интересантног сапутника Григорија Илића Музикантова. Инжињер Чех и ја растадосмо се у Волочиску.

После кратког боравка у Хрватској, вратио сам се на Кавказ. Писао сам Григорију Илићу, но то је било у почетку рата и ко зна да ли је моје писмо и добио, тек од њега нисам одговор добио. Покушаћу још да се обавестим о њему и да ли је решио тајну Андреја Шустера и куће бр. 9, а ако је жив и здрав, што му од срца желим, јавићу вам све што сазнам.

Митровица. Саопштио М. Критовац.

Нови часописи у Београду.

Поред старинског и помало академског „Српског Књижевног Гласника“ и часописа „Мисли“, доста подмлађеног под редакцијом г. др. Ранка Младеновића, јавили су се у Београду у последње време још два периодична листа. Један за „уметност и филозофију“ „Путеви“, а други је за позориште и позоришни живот, лист „Глума“.

И један и други несумњиво су били потребни. Са развијањем духовног живота у нас, а особито у Београду, нијансирала су се осећања и литерарне тенденције Стари оквири били су тесни за нове артистичке диспозиције наших књижевника, или бар за њихове моментане ћуди. За оно што пролази, док се не дође до израза. „Путеви“ су дошли да послуже врло згодно.

У своме циркулару, редакција „Путева“ изјављује, да ће овај нови часопис бити уређиван у најслободнијем духу, неће заступати никакав одређени правац ни школу. Приступачни свима манифестацијама савремене уметности, која се код нас после рата афирмирала, „Путеви“ ће смело водити најновијим видицима, негирајући лажну традицију.

„Као гласило савремених тежњи, „Путеви“ ће излазити уз ближе учешће, поред млађих, и најистакнутијих представника наше нове уметности.“ Али се најављује и то, да се овај часопис неће бавити политиком и социалним питањима.

У исто време, овај нови часопис, уводи и нов начин уређивања.

Место уобичајене једноликости, мењаће се са много више слободе састав садржине, тако ће један број бити по потреби антологија, монографија, роман, албум и т. д. Стога редакција придржава себи право да мења формат и опрему. Према томе ће се мењати и цене у продаји, док је међутим, за претплатнике остављена стална цена, без обзира на те метаморфозе листа.

(Управа часописа „Путеви“: Краља Милана 79, Београд). Број стаје 5 дин.

*

Сад и позориште има свој периодични орган „Глуму“. У месецу априлу и мају, прошле године, изашао је један двоброј „Глуме“, уређен од г. Бране Цветковића. Па се на томе стало. Неколико месеца се паузирало, док се напослетку није поново покренуо исти лист. Видело се да се без њега не може. Наш позоришни живот се развија, а међутим ништа се не бележи.

У јануару и сад у фебруару, изашли су нови бројеви, великог формата, са врло лепом садржином (али без икаквих илустрација, што би требало желети у овакоме часопису, који је у исто време хроника свога доба.)

Сви они, који се већ интересују за развитак позоришне културе и за позоришне прилике код нас, моћи ће имати солидну лектиру у овоме неопходноме часопису, који се срећом појавио у последњем сату.

(Уредништво „Глуме“, Београдско Народно Позориште, Београд.) Број стаје 5 динара.

Ув.

Црвене очи.

Има особа које из сасвим незнатних узрока пате од црвенила на очним капцима и код којих очи врло лако сузе.

Лек је лак и прост, ако је веровати једном француском лекару. Тај лекар саветује да се не чека запаљење капака, већ да се очи редовно испирају, јутром и вечером и један до два пута обдан, јаким куваним чајем. Дакле треба скувати јак чај (чај, али не какву било траву!). Испирање се врши јако загрејаним чајем, при чему се наравно пази да се очи не опрље. Није потребно сваки пут укувати свеж чај, већ га можете и подгрејати. Лечење траје четири до шест недеља, али личности које пате од црвенила на очима не би требале ни после да изоставе испирање очију јаким чајем, макар изјутра. Веле, да на тај начин очврсне лако-запаљиво месо на капцима.

*

Дифтерија и животиње.

При испитивању здравих животиња налази се врло често у слузи (усној и другој) бацил дифтерије у разним облицима. И у пљувачки извесних животиња налази се исти бацил (у зечева, свиња, паса, коња, волова итд.). Ни птице нису без тих бацила.

У овом случају отров бацила је врло слаб, али се, пресађен на човека, у извесним приликама може развити у ову опаку заразну болест.

*

Чувајте се чаја.

Не значи да га не треба пити, али прекомерно уживање овог напитка често изазива озбиљне поремећаје у човечјем организму. Запажено је код играча футбала, који пију много чаја да омршаве, како нагло губе апетит, оболе од желудца, стану патити од несанице и дрхтавице.

Сличне појаве тровања могу наступити и код особа које пију чај у слабим количинама, али редовно. Код ових се јавља као последица главобоља, вртоглавица, зујање у ушима, дрхтавица, губљење сна, лупање срца. Лекари и извесне душевне поремећаје приписују чају.

Све то наступа отуда што у чају има много кофеина. У 300 грама чаја има отприлике 9 грама кофеина.

*

Астма и кромпири.

Познато је да понеки људи не могу јести извесна јела а да при томе не наступе у њиховом организму чак и тежи поремећаји. На пр. млеко и јаја понекипут могу, у извесних особа, изазвати појаве тровања. Ову осетљивост организма према појединим јелима називају стручњаци: идиосинкразија.

Лекари су недавно запазили да неки астматичари не могу јести кромпире а да не добију јаке наступе астме (сипње). Из тога не треба закључивати да кромпир проузрокује астму; овај случај је само та необична осетљивост организма према овој врсти хране, односно идиосинкразија.

Лепа балерина Нина Тини љубазница старца Добровољцева, упознала се са чиновником Лавренћевим, заволела га и машта о промени свога живота. Наташа, сестра Лавренћева, заволела је поручника Васиљева који њу изневерава и жени се богатом Зином Осетров. Наташиног несуђеног вереника задесила је несрећа: огрешивши се о појам официрске части, он врши самоубиство, али остане у животу и само изгуби вид. Пошто га жена напушта, узима га к себи Наташа. На другој страни лепотица Лика, пођерка грофице Ладишчев, пошла је само из рачуна за генерала Добровољцева, брата распусног старца Добровољцева. Лика води раскалашан живот, упушта се у љубавне авантуре и упозна се и са грофом Ротбеком, који је страсно заволи. Генерал Добровољцев напрасно умре једнога дана, када је сазнао за раскалашан живот своје жене. Лика је сада опет слободна, али у томе сазнаје да је она рођена сестра свога љубазника, младога грофа Хенрика Ротбека.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

10.

»Просто не могу да поверујем да је тако! Писао сам на све стране, али ни одакле не добих одговор. Може бити да и одиста и нису у животу... Може бити Дањилов се не јавља, јер се боји да му не узмем дете натраг! Како да је, само ја нисам у стању ово да поднесем...

»Опрости ми! Због ога, дете моје! Умирем, благосиљајући тебе и мога драгог Хенриха. Да ли ћете се кадгод сусрести? Копију тестамента, који се налази на чувању код нотара, прилажем у овом писму. Теби и њему остављам по триста тисућа рубаља: располажи новцем, пошто ово прочиташ. Ако се увериш у Хенрихову смрт, присвоји и његов део, мада знам из личнога искуства да срећа не лежи у новцу!

»Твој отац Хенрих Ротбек«.

XXXVII.

Раскид.

— Немам више снаге за живот! — плакала је грбава кнегињица у својој душевној осамљености. На што си ми и то искушење послао, Господе?! Не могу да посматрам равнодушно њихову срећу, не могу... И сувише волим и сама Хенрика... Идем сад сместа код ње, па ћу јој казати да је остављам... Не издржавам више... Преселићу се код Лавренћевих. И онако ме они воле као своју рођену.

Већ је почела да срећује своје ствари, кад јој паде на памет покојна графица и њена молба на самртноме часу да не оставља Лику до њеног пунолетства и да јој буде потпора у часовима кад Лика буде дознала тајну.

— Моја је дужност да останем поред ње још ова два месеца! — одлучи Султанет. — Сумњам да би се они хтели пре тога венчати!... Само ћу је ипак још данас предупредити да нам предстоји растанак, вероватно за вечита времена... Не може се од мене тражити немогуће!...

— Је ли генералица код куће? — упита Султанет Анушку.

— Још јутрос се закључала у кабинет покојнога генерала и никако не излази.

Кнегињица се колебала неколико тренутака да ли да уђе.

Лепотица је седела нагнута над столом, покривши лице рукама.

Грбава девојка застаде на вратима.

— Лика, то сам ја!

Она се не помаче.

— Лика, Лика, шта ти је? Ја сам то... — викну кнегињица уплашено.

Лика на то диже главу. Очи су јој биле уплакане, а злоба се огледала на лицу.

— На, читај! Види, какво су ми изненађење спремили моји родитељи!... — рече она и баци кнегињици писма. — То ми је поклон за рођендан! Онда, када сам мислила да сам на врхунцу среће, падам у бездан. Кроз неколико недеља Хенрик би постао мој муж... А сада се све руши! Ни зашта на свету нећу се покорити томе насиљу!... Спалићу ове мрске хартије... Умели су да крију до сада моје право девојачко име, па ћу га и ја крити целога свога живота. Нећу се одрећи ове страсти, чујеш ли! Можда баш стога што је преступна да ми је тако слатка... Не, не, нећу је се одрећи ни за какво благо на свету!...

Она је хистерично узвикивала, смејала се накосно, лупала ногама, док је Султанет читала, а очи су јој се ширале од ужаса.

Лика је љубазница свога брата!... Какав преступ!... Страхота!... Зашто је генерал Добровољцев прећутао истину... Тада још није било касно. Старачка малодушност! Или је он хтео да се држи строго обећања које је дао графици, да ће сачекати дан Ликинога пунолетства? Па он их је сам гурао у наручје једно другога!... Кроз неколико дана они би се венчали и имали би деце... Ах, Господе, страхота је помислити шта би све могло произаћи од тога! На какав је преступ Лидија могла да натера милога, невиногa Хенрика!

— Никада га се нећу одрећи, чујеш ли! — узвикну лепотица и ухвати грбаву за руку.

— Лика! — она се одмаче ужаснута. — Зар би ти могла... После свега... сада, кад знаш...

— Све је то бесмислица! Глупе предрасуде! Расли смо као туђинци, не познајући се

чак!... То се догађа на сваком кораку.. Нико није заштићен од тога!...

Султанет увиде да не вреди убеђивати Лику и дрхтећи од страха и стида, изађе из собе.

То је доиста страшан ударац за Лику! Ипак је њено срце радосно закуцало... Треба што пре открити истину Хенрику. Нека је Лика и по сто пута развратна и порочна, он није такав и наравно, одрећи ће је се, па ће бити слободан...

Образи су јој горели, док је писала писмо Ротбеку. Трудила се да се сети прочитаних писама, па је из њих цитирала целе реченице које је била упамтила. Преклињала је Хенрика да се помири некако са судбином и прегори ову недозвољену љубав.

»Знам, колики је то ударац за вас, — завршавала је књегињица писмо тим речима, — али памтите, да сам ја ваш одани пријатељ и да ћете у мени наћи потпоре у тешким часовима, који вам предстоје. Нисте ми тада поверовали, када сам вам причала о Ликиној покварености. Можда ћете сада поверовати, пошто се она решила да вам не каже истину и продужи живети са вама као и досада. Њој су потребне јаке сензације, да ли вас она може волети и друкчије после свега, са сазнањем о преступу који се врши тиме?«

Књегињица сама однесе то писмо у Ротбеков стан. Звонила је дуго. Вратар је очевидно спавао.

— Разбудите сместа грофа Ротбека и предајте му ово писмо, — нареди Султанет бановноме вратару.

Идућега јутра Лика не доби уобичајени поклон: букет цвећа и писмо од Хеприка. Она покуша да га дозове телефоном. Одговорили су јој да је слушалица скинута.

»Ако је однекуда дознао?« — мучила је мисао, али се одмах утешила, верујући у немогућност те претпоставке. Она почека још неколико часова, размишљајући о свему. Тако прође цело пре подне у мучноме ишчекивању.

Ето најзад и жељенога писма. Образи јој се зажарише, док је нервозном руком цепала коверат.

»Лидија«... — Гроф је никад тако није називао!

Написао јој је свега неколико речи. Саопштио јој је да све зна и да се ужасава тога преступа, који су извршили. Цео ће свој живот посветити искупљењу греха и само се по себи разуме, нема више снаге да се вића са њом, мада је ни зашта не окривљује.

»Само ме моја вера спречава да не извршим самоубиство, — завршавао је гроф своје писмо. — Човек нема права да самовољно располаже својим животом. Моли се и ти, да нам Господ помогне да преживимо.«

Лидија је јечала као рањена звер, читајући ово писмо. Затим се одлучила да оде Ротбеку.

Није га затекла код куће. Врати се у највећем очајању кући и у предсобљу се тако рећи судари са Султанет.

— Хајдемо у собу! — Она је дохвати за руку.

Књегињица се није противила.

— То си ти написала Хенрику, је ли? Ти си се пожурила да разориш нашу срећу?

— Учинила сам што сам сматрала да ми је дужност! — Она гордо подиже главу.

— Ђубре! Знам шта те је побудило да тако поступиш... Ти сад уображаваш да си победила. Да није прерано, моја драга? Ја се не дам тако лако! Још ћемо се огледати нас две! Најслађе се смеје онај који се последњи смеје... А тебе, гујо отровнице, молим да сместа напустиш мој дом, јер нема места за нас обе под једним кровом!...

— Лика! — Султанет облише сузе.

— Не, — она је одгурну руком, — не!.... Одлазите ви сви благородни и добротвори од мене! Нисте ми потребни... Ја волим своје зло и хоћу да живим по својој вољи.

— И отићи ћу! — одговори књегињица тужно спустивши главу.

И више не изменјаше ниједне речи, па се растадоше као да нису проживеле заједно целу своју младост.

Лика осети да губи земљиште под ногама и, премишљајући целе боговетне ноћи, ипак не дође ни до каквог резултата. Није налазила начина да се испетља из овако страшног положаја.

У своме недавно веселоме стану мучио се гроф Хенрик Ротбек више него сви остали. Трудио се да проникне свешћу тежину свога преступа, и молио се Богу, притискујући на уста икону Смоленске Богоматере, коју му је послала тога јутра књегињица, али и против његове воље изилазила му је пред очи саблажњива слика Ликина и крв му је буктала од страсти.

Она је била прва жена коју је држао у своме наручју и која му беше открила све љубавне чари и занос.

Кроз отворени широм прозор допирала је до њега зимска студен, а гроф је сав горео, не налазећи себи мира ни утехе.

Усред ноћи он се диже и обуче.

— Вози ме »Контану«! — нареди он кочијашу.

И поче испијати чашу за чашом са намером да се опије, али му то не пође за руком.

Просипао је немилице злато из својих џепова и жене су му се вешале о врат. Најбоше се и »пријатељи« који га увераваху у своју оданост.

— Не, овде је досадно! — реши он и диже се. — Вози »Донону«, на кеј!

— Наравно, хајдемо код »Донона«, тамо су жене много елегантније! — повлађиваху му његови »пријатељи« са свих страна и накачише се сви у два аутомобила.

И тамо жене и оргије без краја. Ротбек је испијао сваку понуђену чашу. Кад му је једна од жена села у крило и покушала да га пољуби, он је грубо одгурну и пијаним гласом викну:

— Марш!

Изгледао је тако страшно да му више ниједна није смела прићи. Да, он се опио први пут у животу. Не памти чак ни како је доспео кући, како су га носили уз степенице и стрпали у кревет.

XXXVIII.

Туга.

— Јеси ли разумела? — питала је по десети пут Лика, затварајући писмо.

— Како да не разумем! — прогунђа Анушка.

— Даћеш лично грофу ово писмо у руке. Ако ти кажу да није код куће, онда га нећеш никоме поверити. Чекај га пред кућом, па му га ту на улици и предај. Пази да не прође, а да га не спазиш! Могуће да је и код куће. У томе случају, сачекај га. Разумеш ли?

— Не брините се, госпођо!

Анушка је тужно посматрала своју господарицу. Сад је све у кући ишло наопако.

Пето писмо Ротбеку без одговора! Свака реч у писму одише љубављу и страшћу, преклиње га да одговори, доказује да не могу живети једно без другога, да је бесмислено жртвовати своју срећу јавноме мњењу. Кад им је досада у наручју једно другога глас крви ћутао, па зашто би се све уопште морало променити?

— Ах, умела бих га ја већ речима убедити, али кад нема могућности, шта ћу?! — вајкала се лепотица у очајању.

Ротбек не посећује никог од њених личних познаника, те нема наде да га у друштву сретне. А он јој је потребан као насушни хлеб, као и ваздух; она чезне за њим. Како је само поружнела и ослабила!

Ах, како се Анушка задржала!

Лика се сећала каквом је дирљивом брижљивошћу окруживао покојни гроф Ладишчев, затим генерал Добровољцев, а потом њен драги Хенрик... А сад! Како она сада живи! Нико на њу не мисли, никоме она није потребна... Она сама није способна да води бригу о ситницама, које испуњавају живот других жена, јер је томе нису навикавали у детињству...

Анушка се тек пред вече вратила кући.

— Јеси ли предала? —

— Јесам... Једва сам успела да извршим вашу заповест.

— Причај, причај све по реду... Где је одговор?

— Казали су да ће га послати.

— Обећао је да ће послати? Ах, та причај већ једном.

— Кад сам стигла и хтела да прођем неопажено мимо вратара он излете однекуд и упита: »Код кога ћете?« Грофу Ротбеку. »Није код куће!« Шта ћу сад? Чекала сам да се он измакне, али као за пакост тај старкеља се није хтео мрднути из своје јазбине! Тера ме са степеница: »Овде није дозвољено седети.« Изишла сам, па сам се шеткала испред куће. Бојала сам се да ми гроф не промакне. На крају крајева сам их уловила.

— Валда је силазио с кола?

— Не, већ су били код куће. Вероватно су нарочито казали да није код куће. Притрчала сам, па за рукав. Баш су седали у кола...

— Није одмах читао?

— Не, бар не преда мном. Али кад сам већ успела да им уручим писмо, нисам пропустила а да не кажем: »Молим вас за одговор, јер се сирота Лидија Сергејевна много брине и не могу јој изаћи на очи без одговора.« Пребледели су, не гледају ме: »Добро, — кажу, — данас ћу послати одговор.«

— Је ли баш тако рекао? Биће одговор?

— Да, обећали су...

И у радосноме ишчекивању Лика се није свртела никако на једноме месту, већ је летела из собе у собу.

— Звонце!... Писмо! — викну она већ око десет часова увече. — И у трен ока отвори се у предсобљу.

»Њеноме високопревасхотству Лидији Сергејевној Добровољцевој,« исписано познатим јој рукописом на великоме коверту.

Лика га притиште на груди и одлете у своју собу.

Велико тешко писмо! Она је сва трептала од радости.

Пажљиво расече она коверат да не би повредила писмо. Авај! У њему је лежао други. То је било њено неотворено писмо, које је Анушка са толико муке предала Хенрику...

Да би га сусрела, Лидија поче излазити у позоришта, на изложбе, мада није прошло ни пуних месец дана од смрти њеног мужа. Свуда су запажали лепотицу. Познаници су је посматрали са чуђењем, а остали свет је застајао и распитивао ко је она. Али она се владала беспрекорно, строго, и није обраћала пажње на изазивачке погледе, није одговарала на осмех, пролазећи као богиња, кроз гомиле света, тражећи свуда онога за којим је чезнула.

Тако се једном приликом срела са Мињаевим. Он је ишао испод руке са неком врло богато одевеном дамом и учтиво се јави. То се десило на изложби паса у огромном Михајловскоме манежу.

— Јурије Владимировићу! — позва га лепотица.

— Pardon, — рече он својој дами, — за тренутак. — И приђе Лидији.

— Како сте? Где сте сада са службом?

Она га је мерила од главе до пете.

— Још нигде?... Толики губитак! — поче Мињаев збуњено.

— И ја још нисам нашла службу, — Лика се насмеја, но ви сте ипак овде са једном дамом, а ја потпуно сама и веома сам жедна — хтела бих да попијем кафу, али ме мрзи да заузмем сама сто. Погледајте! Како бих се ту без пратиоца смела усудити...

— Лидија Сергејевна ако дозволите... Мојој ће познаници бити веома мило... Бэш смо се и ми упутили у бифе...

— Зинаида Јегоровна, — представи Мињаев милионарку генералици.

Зина Осетрова сва засја од радости. То је кавалјер! Одмах срећно познанство! Генералица Добровољцева је рођена аристократкиња, грофица! Са толико се више пажње она понашала према лепотици.

Баш до самог њиховога стола седело је весело друштво. Даме, три на броју, биле су обучене веома елегантно по последњој моди, и са њима три кавалјера. Двојица су седела окренута леђима њој. Ипак она позна једнога, скочи и хтеде прићи, али се у томе тренутку испречи лакеј између њих. Ротбек се осврте и њихови се погледи сукобише, Он јој се не поклони, погледа је, а затим спази Мињаева, скочи с места блед као мртвац и рече гласно своме друштву:

— Хајдемо одавде, непријатно ми је да останем овде.

И он такорећи истрча, а остали у шали и смеху пођоше за њим.

Лидија чак и узвикну:

— Грофе!

Али се он и не осврте.

— Шта желите? — наже се Мињаев услужно према њој.

Она се са тешком муком савлада, да не би изазвала скандал и, прснувши у смех, гласно рече:

— Дајте ми шампањца, хоћу да испијем у ваше здравље!

Мињаев је донекле са одвратношћу посматрао мало напиту Зину Осетрову. Када су се дигли од стола, она му се обеси о руку. Била је сва црвена у лицу, вулгарна. Међутим Лика се кретала лепо и лако као да и није пила.

»Ипак је ово дивна жена! — помисли Мињаев. — Нема јој равне!«

Он је смести у аутомобил и неколико пута је пољуби у руку.

— Не знам како да вам се захвалим...

— Ја вама захваљујем... Било је тако весело...

И у аутомобилу њен смех пређе у грчевити плач.

XXXIX.

Неочекивана гошћа.

Надежда Игњаћевна Џармавирова приђе вратима од собе свога мужа и поче звирити кроз кључаоницу.

И опет лежи њен Аљоша и не миче се. Та шта је то с њим? Не једе, не излази из куће...

Она затим отвори врата и упита:

— Јеси ли болестан, Аљоша?

Он се окрете и поче је мерити лагано од главе до пете. Од неког времена он је посматра тако чудноватим, необичним погледом, као да је никада пре тога није видео. А толико су заједно претурили преко главе! Њој би непријатно то немо испитивање.

— Шта је то с тобом, да ниси болестан? — понови она и збуни се.

— Не, није ми ништа.

— Желиш ли чаја, кафе?

— Нећу.

— Што ме тако гледаш? — не отрпе она.

— А зар се не сме?

— Просто не разумем шта ти је! Или те нема по цео дан, или лежиш као клада, па бар књигу да узмеш у шаке!

— Остави ме на миру, одлази!

Врата се за њом залупише, а он продужи размишљати. Како је грозан овакав живот без наде у бољу будућност и како би се осећао тек сретним и у сиротињи са оваквом женом као што је Лидија.

»Све је код ње некако нарочито! Дивна је! Владати њоме макар за један тренутак!... Мислим да бих је покорио; ми смо једно за друго...«

— Само да не поремри памећу! — шапутала је Надежда Игњаћевна, звирећи кроз кључаоницу. — Час се смеје, час се мршти и постао је уопште тако чудан...

Она би још дуго тако ту стојала, терајући децу да не сметају оцу, да се у предсобљу не разлеже звонце. Она се пожури да отвори врата, јер је била некуда послала своју слушкињу.

На степеницама је стајала госпођа у белој бунди опточеној хермелином. И на глави је имала шубарицу од хермелина са рајском птицом. Дивно лишће се заруменело од зиме. Са десне руке скинула је рукавицу и све прстење се пресијавало у разним бојама драгога камења. Велики букет крупних љубичица био је немарно заденут за револере њене скупоцене бунде и као да је цела била прожета мирисом тог цвећа са југа.

— Позовите ми одмах господина, — нареди она Надежди Игњаћевној, мислећи да је она слушкиња.

— Ви сте се свакако преварили, — протуњи са пакосним осмехом на лицу ружна жена, — ово је стан Алексија Петровића Џармавирова.

— Баш њега и тражим... Реците му да је Лидија Добровољцева дошла послом, чека нас доле ауто. Пустите ме унутра да се огрејем!

И без устезања она се прогура поред пребледеле Надежде Игњаћевне и уђе у предсобље.

Ова просто није знала шта ће. Лепота младе жене је запањила. А тек тоалета! Било је стид да призна да је она жена Џармавирова. Сасвим се сплела, преплашила и љутита, узбуђена улете у собу код свога мужа.

— Шта ти је опет наспело! — узвикну он пакосно и раздражено, провлачећи прсте кроз своју густу проседу косу.

— Тражи те нека дама нагиздана од главе до пете, каже, Лидија Добровољцев, дошла послом.

У трен ока он се обрете на ногама, и рукама које су се тресле поче увезивати краватну.

Надежда Игњаћевна пратила је његово нервозно кретање љубоморним погледом, затим, пошто је постојала мало ту у соби, изађе она у предсобље и промери лепотицу од главе до пете.

— Само је још то требало! — гунђала је она кроз стиснуте зубе. — Нећу му дозволити да ми довлачи жене у моју кућу!...

— Ходи овамо! — позва је Џармавиров.

— Где су ми манжетне? Ако Бога знаш! Дај ми брже чешаљ.

Она га никада није видела таквог, а колико мало пре је лежао равнодушно као клада.

— Јасно је као дан да је он заљубљен у ову лутку, — помисли она, — и сад још та има образа да дође по њега!...

— Нећу те пустити! — рече Надежда Игњаћевна и испречи се на врата, бранећи му пролазак.

— Пусти! — промрмља он са досадом. —

— Нећу, — понови она и толико злоће јој изби у очима и гласу, да је он погледа у чуду:

— У чему је ствар?

— Све сам ти гледала кроз прсте, Аљоша, али рекла сам ти једном за свагда да нећу да ми се жене мотљају по кући... Неверство ти не бих опростила и почећу борбу на живот и на смрт, упропастићу и себе и тебе, али нећу пустити... Зашто ће ова кћиперка овде?

— Откуда ја знам! Познавао сам њеног покојнога мужа, а с њом имам такође послова... Не приређуј ми овако глупаве сцене љубоморе кад се ја толико журим. Ова је госпођа вереница грофа Хенрика Ротбека и наравно, дошла је к мени послом.

— Вереница грофа Ротбека? — понови са неверицом Надежда Игњаћевна. — Пази се, немој ме лагати!

Он је већ изашао у предсобље и поздрављао се са неочекиваном гошћом.

— Похитајмо, чека нас ауто. Овде код вас је страшно!

— Како сам срећан што вас видим! — говорио је Џармавиров, док их је аутомобил возио у правцу Њевског.

— Тражим вашу помоћ, јер сам уверена да ме ви једини можете разумети, — поче Лидија и у неколико речи изложи ствар, не затајивши му ништа.

— Ми смо се толико волели, и живели само нашом страшћу, да не могу више живети без њега, — признаде она. — Можете појмити да ми је сада сасвим свеједно је ли он мој брат или није, јер га никада пре нисам видела — ни њега нити своје родитеље. Због једног парчета хартије да се разори наша срећа... Смислите што год! Не могу више да издржим без њега, нарочито ноћу... Не спавам, не једем.

Он одобри главом.

— Знам већ.

— Слажете се свакако са мном да се даље тако не може? Да изменим своју природу? Та страст ми је у крви!... То је кривица мојих родитеља, а никако моја. Зашто ћутите? Ја осећам да ми ви једини можете помоћи...

Он смело обави својом руком њен витки стас и поче шапутати:

— Лепотице, ако само желите, ја бих вас намучио својом страшћу... Пружио бих вам толико силних осећања какве још нисте никада доживљавам. Ми смо једно за друго, Лидија... Ми се обоје не устежемо и не заустављамо ни пред каквим препрекама и само таквима као ми што смо суђено је да доживљују тако што...

Она затвори очи, занесена његовим гласом, потом затресе главом.

— Ви сте занимљиви, али ја волим другога, волим га још силније од како се он удаљио од мене!

Џармавиров се поплаши да не изгуби наду за увек, ако сада буде и даље навaљивао, те сасвим другим тоном упита:

— Дакле, шта ви желите управо?

— Пре свега, да се видим са Хенриком, али он избегава сусрет са мном. Морате дознати куда он иде и удесити ми састанак са њим ма и у паклу!

— Потрудићу се и мислим да није неизводљиво. После?

— Затим треба уклонити главну препреку нашој срећи. Хоћу да се о нашем сродству не растуби и да се уништи сваки доказ да смо ми брат и сестра. Не бирајте средства!... Ја сам ваша саучесница и не презам ни од чега...

— А награда? — наже се он ка њој.

— Одредите сами... Нећу пожалити новаца... Даћу вам ма и све имање: отац ми је оставио триста хиљада рубаља.

Триста хиљада! То је живот пун раскоши до саме смрти. Скупи аутомобили, вечере у најбољим ресторанима, лепе жене, путовања у топле пределе... Све о чему је до тада маштао налазећи срећу само у богаству. Сада му је тога свега мало...

— Новац додуше волим... За ту своту ћу и злочин извршити, али тим нисам задовољан... Није ми само новац потребан... И ви добро знате шта захтевам, шта ми морате обећати...

Он јој се приближи и скоро наслони главу на њено раме, гушећи се од страсти:

— Само једну ноћ... Једну ноћ љубави... Онда сам спреман на све!... И ви ћете познати страст такву, пред којом ће вам ваши садањи осећаји изгледати као детињарија...

Она осети вртоглавицу. И напреже сву своју снагу да одоли овоме нежноме гласу. Затим се нагло трже и седе у други угао.

— Добро, рецимо да пристајем на ваше услове. Шта ћете предузети?

— Још нисам смислио... Није баш тако проста ствар!... Мислим да потпуно схватате...

— Не плаћам унапред... Ако испадне повољно, добићете накнадно све што захтевате.

Хладан пословни тон. Он је уживао гледајући је. Каква жена!... затим одговори са веселим осмехом:

— И не надам се унапред награди... Знам с ким имам посла!...

— А сада, због ом! Морам да посвршавам још неке послове. Молим вас, да не оклевате и колико вечерас распитајте се, где бих се могла срести са Ротбеком, али тако да ми он не умакне...

— Ослоните се само на мене, — рече он, праштајући се. — Све ћу учинити у очекивању своје награде...

XL.

Распетљавање.

Прошло је давно време када се Алексије Петровић Џармавиров кретао слободно, као свој човек, по свима кафе-шантанима и јавним местима у Петрограду.

Био је познат многима, волели су га и називали »лепи Аљошка«, и никаква свечаност се није могла обавити без његовог присуства.

Затим се нагло изгубио, отпутовао у унутрашњост, кажу, оженио се тамо, и весели Петроград брзо заборави једнога од својих љубимаца.

»Треба поћи видети и наћушити да ли је остао још ко од мојих бивших пријатеља на своме староме месту, да бих могао прикупити податке о томе грофу, — премишљао је Џармавиров и идућега дана, после свога састанка са Ликом даде се на посао.

Како се све променило! Нити су њега познавали, нити су га се сећали, а и он никога није познавао. Подозриво су га загледали и нерадо одговарали:

— Исак Мојсијевић? Умро је пре шест година... Предао је посао Абдурахманову... Тај је све реновирао, па је пропао због силних грошкова. Степанов је купио тако рећи џабе и сада, хвала Богу, млати паре. Све је узео у своје руке, и оба зимска кафе-шантана, и Летње вртове... Богат је несретник!

— Који ли је тај Сћепанов? — замисли се Џармавиров и трудио се да се сети, није ли некада сретао где год он ту »видру «Сћепанова.

»Да, да... Чини ми се пре једно двадесет година... Да, да, биће то тај исти Сћепанов!«

Џармавиров се упути у најмодернији престонички кафе-шантан.

Он даде своју посетницу и почека у салону. Није прошло ни четврт сата а у собу се укотрља мали, дежмекасти човек са огромном ћелом на глави. Он загрли Џармавирова и дуго га је гушио, притискујући га на груди.

— Ах, како сте ме обрадовали! — понављао је непрестано дебељко. — Често сам вас спомињао, драги мој!

— Бога ми, ја вас не бих могао познати сада! — говорио је Џармавиров, проматрајући га. — Вероватно сам вас видео не једанпут, али ми ни на памет не би могло пасти да сте то ви!...

— А ја сам вас сместа познао. Какви сте били такви сте и остали: леп па леп... Хајдемо у ресторан! Сада вас могу почастити како треба, а не као пре.

Уз боцу iШато-Лароза они се почеше разговарати као најбољи пријатељи.

— Имао бих једну молбу, — поче Џармавиров, — само се не плашите, нећу вам тражити новаца на зајам, јер то руши добре односе међу људима, не желим да се завађам са вама...

— Молим, молим, увек вам стојим на услузи... Чиниће ми задовољство, ако будем могао чиме...

— Треба ми само једна информација... Познајете ли грофа Ротбека?

— Како да не, како да не! — одговори Сћепанов и рашири руке. — Хенрик Хенриковић је мој стални гост... Не прође ниједно вече, а да не дође. Сипа злато као из рукава! Врло смо задовољни њиме и просто не знамо на какав би му начин што боље угодили...

— А с киме се сада забавља? репите ми отворено, јер ми је преко потребно да то сазнам.

— А ђаво би га разумео, право да кажем! Верујте ми, стављам му на расположење најпознатије звезде, има их толико много, да је просто за дивно чудо! Изабереш му једну: чини ми се могле би ума лишити свакога ове шпањолке вреле крви, младе, елегантне, лепе — цветићи... Он их нахрани, опије и отпрати! Бар да је једну пољубио! Не схватам какав је то човек! А непрестано кука... Јуче је био добро напит и једва се држао на ногама. Позвао ме је и вели: »Александре Ивановићу, хоћу да ми доведете какву необичну женску, која би разбуктала страст у мени... Потрудите се! Нека ме лиши ума, нека ми да заборава!... Позлатићу вам ја то, нећу пожалити новаца!« И поче плакати тако јако, да смо га једва умирили.

(Наставак у идућем броју).

Конзул Фалкенберг је похаран. Истовремено се убија његов брат сликар, који пред смрт изјављује да је невин у тој крађи. Млади сликар је био лудо заљубљен у авантурискињу Валентину Кемпл, „Паука“, лепу удовицу, која је свакако крива за смрт сликареву, а уколико је умешана у похару, то ће извидети детектив Краг. Конзул се заклео да ће осветити свога брата. Краг улази у траг двојици „Паукових“ саучесника, једном Шпанцу и једном Французу и води отворено истрагу у том правцу, хотећи на тај начин да заштити конзула Фалкенберга од евентуалне освете „Паукове“ дружине. Конзул Фалкенберг је тајно верен са једном сиромашном девојком, и одмах после конзулове посете код веренице ње нестаје. Краг и Фалкенберг крећу у потеру за непознатим отимачима.

Црвена Удовица.

Роман Свена Елвестада.

(5)

Тада брзо устаде и Фалкенберг виде да он није нимало уморан.

Он зави оним путем који је зарастао у траву и Фалкенберг пође за њим.

— Шта хоћете? — запита Фалкенберг.

Детектив не одговори ништа него само показа руком на пут.

Фалкенберг узвикну изненађено и радосно.

На путу су се видели трагови аутомобилских точкова.

— Мислите ли да је то био зелени ауто? — запита конзул.

— Није могао бити ниједан други, — одговори Краг. — Траг је сасвим свеж.

Детектив убрза своје кораке и најзад је ишао тако брзо, да је Фалкенберг једва могао да иде за њим.

Мрак се све више спуштао. Нарочито је по жбуњу била густа помрчина.

Већ су дуго ишли, траг се никако није завршавао. Пут је водио кроз поља и ливаде и кроз неколико шума. Најзад се толико смркло да нису више могли пратити траг. Тада отвори Азбјерн Краг своју ручну торбу.

Извадио је из ње једну црну електричну лампу која је имала јаку светлост. Кад би бацио њен зрак на пут, он би се тако лепо осветлио да су могли да разликују јасно сваку сламчицу и онај траг.

Са светлошћу испред себе продужише свој пут још за пола сата.

Одједном стадоше пред неком гвозденом зарђалом оградом и, пошто је Краг узалуд покушао да отвори врата, он се брзо реши и прескочи је. Фалкенберг за њим.

Сад су се налазили у једној алеји на којој је дрвеће било тако густо, да се небо није ни видело. Краг опет баци млаз светлости на пут.

— Да, — мрмљаше он, — аутомобил је прошао овуда, ми се приближујемо објашњењу ове тајне.

Фалкенберг је био јако нестрпљив и детектив је морао да га задржава, да не би пре њега отрчао низ алеју.

Одједном се нађоше пред једном великом мрачном зградом. Обоје помислише да је то племићски двор.

Краг угаси светлост да би боље разазнао околину.

Око њих је био дубок мир. Из куће, чији су сви прозори били затворени, није допирао никакав шум.

Најзад дођоше у двориште, где је трава била тако висока, да им је допирала скоро до колена.

Азбјерн Краг се попе уз једне старе дрвене степенице, које су попуштале под његовим ногама. Он притисну зарђалу кваку и покуша да отвори врата, али она су била забрављена. Он закуца неколико пута и ослушну да ли ко долази. Нико није долазио. Затим се опет спусти низ степенице и приђе једном прозору.

Фалкенберг опази да опипава руком прозорски оквир и чу, на своје велико изненађење, да детектив нешто тихо звиждуће.

— Једно је окно извађено, — рече Краг. — Био је овде неко пре нас.

Детектив провуче руку кроз отвор и подиже куку. Сад се прозор сам отвори. Краг хтеде већ да ускочи, али га Фалкенберг ухвати за раме.

— Чини ми се да сам чуо неки шум, — прошапута конзул. — Изгледало је као нека вика, неки човечји глас у близини.

Краг одмах стаде и обојица ослушкиваху неколико минута шумове који су се чули кроз ноћну помрчину. Али осим куцања сопственог срца и ноћнога ветра који је хујао кроз крошње дрвета, ништа нису чули.

— Мора да је то био неки глас са друма, или из управничког стана. Овде нема опасности, ово је један напуштен замак, једна изумрла кућа.

У идућем тренутку Азбјерн Краг је већ ускочио кроз прозор. Он пружи руку и поможе Фалкенбергу.

Око њих је владао густ мрак, али они су имали утисак да се налазе у једној великој соби.

Детектив пође нечујно неколико корака, а Фалкенберг за њим.

— Ја осећам нешто као сто, — шану детектив.

Фалкенберг пође напред пипајући рукама по ваздуху и наиђе на сто.

— Преко стола је неки чаршав, — рече он.

Одједном се трже.

— Чаршав је мокар, — настави конзул, — неко га је полио водом...

Фалкенберг чу мало кврцање и у идућем тренутку паде млаз светлости са детективове светиљке на сто.

Детектив пређе прстима преко чаршава и диже их према светлости. Прсти су били црвени.

— То је крв, — рече он, потпуно мирно, гласом због кога је конзул задрхтао, — чаршав је натопљен крвљу.

XI. глава.

— Крв? — шапуташе конзул — Крв рекосте?...

Он сам пређе прстима преко чаршава и виде да су постали влажни и црвени.

Детектив не одговори. Он пусти светлост светиљке под сто. Ту је била једна мала локва крви. Крв је процурила кроз једну пукотину на столу и скупила се на поду.

— Шта се овде догодило? — запита конзул згрожен. — Је ли овде неко убијен?...

— Не знам, — одговори Краг.

Детектив је одмах почео да разгледа собу. Фалкенберг га је, дршћући, посматрао.

Соба је била прилично велика. Некада је била господски намештена, али сад су тапети били избледели, а са таванице су отпале гипсане фигуре.

На зиду су биле велике четвртасте рупе од слика које су скинуте.

У једном је углу стајао писаћи сто од махагонија. Азбјерн Краг оде до њега и покуша да отвори фијоке. Све су биле закључане.

На орману за хартије стајао је један старомодни часовник под једним прашњавим стакленим звоном. Часовник није више радио. Казаљке су стајале тачно на пола дванаест.

Оно мало столица што је још било у соби, биле су у страшном стању. Код једне није било једне ноге, код друге је вирио јастук из поставе.

За столом су стајале две столице. Једна је била мало удаљена а друга претурена.

Азбјерн Краг је пажљиво испитао и затим посматрао остале столице у соби.

Фалкенберг примети да је детектив постајао све замишљенији и озбиљнији.

Цела је соба учинила непријатан утисак на Фалкенберга. Већ годинама нико у њој није становао, па ипак је крв по чаршаву и поду била сасвим свежа — можда тек од пре неколико часова.

Азбјерн Краг му показа претурену столицу.

— Ту је седео један ..., — рече он.

— Један?

— Да, два човека су била малопре у овој соби. Други је седео овде.

Он показа на столицу која је била мало измакнута од стола.

— На осталим столицама лежи густа прашина, — настави он, — по томе се може закључити да су ове две скоро употребљаване. Овде су се данас или ноћас одиграле чудне ствари. Затворите прозор, Фалкенберже, само тихо. Не правите никакав шум. Говорите тихо. Јер није искључено да има људи у нашој близини.

Фалкенберг затвори прозор што је могао нечујније.

— Хајдемо даље! — шану детектив, миран као увек.

Фалкенберг зачу један мали шум, као неко крцање.

— Шта је то било? — запита он. — Нисте ништа чули, Краже?

Детектив му показа један сјајан предмет осветљен светиљком.

То је био револвер. Фалкенберг разумеде да је онај шум настао онда, кад је он одапео свој револвер. Он се покаја што и сам није понео неко оружје.

Азбјерн Краг оде до врата и отвори их тихо. Ејнар Фалкенберг је био одмах иза њега, дрхтећи од узбуђења; шта ли ће наћи у другој соби?...

Они брзо уђоше у другу собу која је била сасвим мрачна. Краг осветли собу својом светиљком, држећи у десној руци свој револвер.

— Празна је, прошапта изненађени Фалкенберг, — сасвим празна.

У соби се збиља није налазио ниједан једини предмет. Била је нешто мања од предњашње и имала је два прозора застрта дебелим, непродирним завесама.

Осећај ужаса и непријатности који је обузео Фалкенберга још се повећао кад су ушли у ову празну и штуру одају. Све је изазивало тужан утисак. Тапети су висили подерани а у кутовима је иструлело дрво сасвим побуђавело.

Азбјерн Краг посматраше пажљиво прашни под за време од неколико минута, па онда рече:

— Даље!...

Дошли су у једну другу собу исте величине као она из које су изашли. И она је била сасвим празна, а испред прозора су такође висиле тешке завесе.

— Господе Боже! — прошапта Фалкенберг, — каква ужасна пустош! Слутим нешто страшно!

Детектив одговори, показујући на друга врата:

— Па ја сам вам казао да се ми налазимо у једној мртвој кући. Хајде да видимо даље.

Пролазили су кроз собе, под је тихо крвцао под њиховим корацима.

Тада, одједном, застадоше обојица и разрогаченим очима гледаху у врата.

Чули су један глас. Сад више није могло бити сумње. Глас је долазио из куће, али из далека; могао је бити глас човечји, али и птичји и псећи. Било је немогуће разликовати шта је то, али обојица су га чули.

— Ево опет, — шапуташе Фалкенберг, — јесте ли чули?

Краг потврди главом и пође на врховима прстију вратима.

— То је онај исти глас који сам чуо малопре, — продужи Фалкенберг. — Мислим, да је то био неки крик.

Азбјерн му показа руком да ћути и отвори врата...

Фалкенберг је мислио да ће и ова соба бити празна и пуста као раније. Зато је био врло изненађен, кад је Крагова светиљка осветлела једну лепо намештену и удобну собу. Била је упола трпезарија, упола спаваћа соба, са модерним намештајем.

Сто је био постављен за пет лица хладним јелима и конзервама. Један велики тањир са воћем стајао је на столу. У једној котарици је била боца вина. Била је отчепљена, али још пуна.

Вечера је изгледа одмах на почетку прекинута. На једном је тањиру лежао један тек засечен котлет, а на другом комад сира. Остала три била су чиста и неупотребљена.

Фалкенберг је слутио да су од оних пет из овог друштва, двоје већ седели за столом кад је вечера прекинута. Изгледа да су ова два скочила од стола у оном тренутку, кад се нешто чудновато догодило ван куће, чему су хтели да присуствују. Фалкенбергу се чинило све загонетније. Покушао је да шапућући запита Крага за његово мишљење, али је овај само махао замишљено главом. Он није умео или није могао да му да никакво објашњење.

И ова је соба била модерно намештена. Крај прозора је стајао један писаћи сто. Азбјерн Краг одмах оде до њега да, може бити, нађе какво писмено, али не нађе ништа. Фијоке су биле закључане.

Док је још био тим забављен, одједном зачу Фалкенбергов узвик.

Он се брзо окрете.

Фалкенберг је стајао смртно блед.

Држао је нешто у руци.

— Шта је то? — запита Краг.

Гласом који је био промукао од уздржаваног јецања, одговори конзул:

— Јадно дете!... моја јадна, јадна Ада!...

Азбјерн Краг га ухвати чврсто за руку и рече:

— Дођите к себи, човече! Шта вам је то у руци?

Фалкенберг му показа оно што је држао: то је била откинута ројта са је дног белог шала.

— Је ли ово са Адиног шала? запита детектив.

— Да, одговори Фалкенберг.

— Јесте ли сигурни?

— Потпуно! Боже мој,... ја слутим да се нешто ужасно догодило...

— Само полако и мирно! шапуташе детектив. — Где сте то нашли?

Фалкенберг показа кваку.

— Тамо се обавило... — рече он.

Азбјерн Краг посматраше пажљиво оно парче ројте са комадом оцепљеног шала и затим погледа у врата.

— Тако је, — промрмља он — све је потпуно у реду...

Одједном као да је нешто открио.

Подиже руку и рече шапћући Фалкенбергу:

— Будите мирни, ако Бога знате, не мичите се!

У истом је тренутку угасио своју светиљку.

Настао је потпуни мрак у соби.

Фалкенберг се и нехотице окрете вратима на којима је висило оно парче с Адиног шала.

Тада виде и он да кроз кључаоницу продире један слаби одблесак светлости.

То је Азбјерн Краг открио.

Дакле, суседна соба је била осветљена. Мора да је неко био унутра.

Обојица су више минута стајали потпуно непокретно.

Фалкенберг је чуо само лупање свога срца.

Из осветљене собе није допирао ни најмањи шушањ.

Пошто су чекали неких десет минута, рече Краг:

— Ми морамо ући. Останите три корака иза мене.

Он приђе вратима и закуца јако.

Нема одговора.

— Има ли кога? — запита Краг гласније.

Још увек нема одговора.

— Ако има кога, — продужи Краг — обраћам му пажњу на то, да смо наоружани и да ћемо свакога који нас нападне сместа убити.

После једне минуте он отвори нагло врата.

Он још оклеваше мало, па пошто није опазио ни најмање кретање у соби, уђе брзо са подигнутим револвером, а Фалкенберг за њим.

У идућем броју објавићемо исход по нашем првом расписаном конкурсу. Учешће читалаца било је врло велико и сада се срећују послати нам бројеви и исечци.

Ушли су у једну полумрачну собу, која је била испуњена неким непријатним задахом.

На столу је стајала једна мала петролеумска лампа и димила се. Соба је била доста велика и закрчена удобним намештајем. Под је био покривен дебелом простирком.

— Та овде нема ни живе душе! — шапну Фалкенберг.

Одједном виде да се детектив тргао и да је самртно бледило попримило лице овог иначе тако хладнокрвног човека.

Фалкенберг погледа у правцу његовог погледа.

Тамо је стајала једна велика наслоњача окренута наслоном према њима.

На тамној превлаци столице сијало је нешто бело. Ејнар Фалкенберг одмах виде шта је то...

То је била ћела једног човека.

Фалкенберг виде и леву руку тога човека, која је висила лабаво; наруквица је спала преко руке.

Азбјерн Краг се приближи брзо наслоњачи.

Он позва руком Фалкенберга да приђе ближе, па кад се овај примакао он пусти светлост из своје светиљке.

Фалкенберг крикну пригушено.

Од уха овога човека па даље преко врата, оковратника и даље, преко црног одела, цурио је један млаз крви.

XII. глава.

Човек у наслоњачи био је у црном оделу. Био је скоро сасвим ћелав и имао је фино однеговано лице са тамним плавим брковима на горњој усни.

— Познајете ли га? — запита Фалкенберг.

— Не, — одговори детектив. — Ово лице још никад нисам видео. Мора да није из Кристијаније.

Наједном видеше обојица, да је мртвац у десној полускривеној руци у наслоњачи, грчевито стегао један револвер.

Азбјерн Краг покуша да му извуче револвер из руке, најзад успе, али с тешком муком. Краг погледа цев.

— Има још пет метака, — рече: — дакле значи да је само један испаљен.

— Али тај је био довољан! — дометну Фалкенберг, показујући на главу попрскану крвљу.

— Ви мислите да се он убио? — запита Краг брзо.

Фалкенберг зачуђено погледа Крага.

— Да ли ту може бити сумње? — запита он.

Азбјерн Краг се саже изнад главе мртвачеве и прегледа врло брижљиво ту главу. За време прегледа разговарао је полугласно са самим собом:

„Рана је окружена чађу од барутног дима као све ране код самоубица. Метак је ушао иза самог десног уха. Ако се не варам, рана је од метка браунинга, а мртвац има баш браунинг у руци. Метак је прошао од ува на левој слепоочници, где једно модро испупчење показује где се он налази. Дакле," — завршри Краг; климајући озбиљно главом — „значи, да је ово убиство, а не самоубиство."

Фалкенберг се нагло трже и пренераженo погледа у детектива.

— Постоји једно освештано правило, — продужи Краг — да метак код самоубица увек излази на потиљак. Али овде излази код слепоочница; дакле ово је убиство.

— Откад ли овај јадник лежи овде? — запита Фалкенберг.

— Изгледа, да пуцањ није био одмах смртоносан, пошто је губитак крви тако велики. Мислим да је овај човек мртав отприлике осамнаест часова. Убијен је прошле ноћи пред свитање. Седео је у овој столици, кад му се убица пришуњао одостраг и убио га.

— Али како објашњавате себи ону крв у првој соби? — упита Фалкенберг.

— То још не могу да објасним, — одговори Краг — али ускоро ћемо и то дознати. У овим је собама прошле ноћи било искупљено једно веће друштво. Одједном је због неке ствари узнемирено и онда су сви брзо излетели напоље. То доказују претурене столице и остављена вечера.

Фалкенберг је свиме што је видео и чуо у овој соби био потпуно пренераженo. Није знао ни шта ће ни куда ће, седе на столицу и покри лице рукама.

— А Ада?... Ада?... — мрмљаше он.

— Па ја сам вам казао, — примети детектив, — да ћу вам наћи Аду; ако је не нађем током овога дана, имам једно последње средство.

— А шта да радимо с овим лешем? — запита у очајању Фалкенберг.

— Оставићемо га тамо где је, — одговори Краг, тако равнодушно да је због тога онај други задрхтао. Детектив утули петролеумску лампу, приђе прозору и размакне дебеле завесе.

Слаба јутарња светлост продре у собу. При тој сабласној дневној светлости учини се Фалкенбергу овај призор још тајанственијим и нелагоднијим. Није више могао да гледа у лице мртвачево, које је било жуто као восак.

Краг је напротив изгледао сасвим хладнокрван.

Почео је сасвим хладнокрвно да преврће џепове на оделу мртваца.

У џепу нађе један златан часовник.

Он отвори поклопац.

„И. Р." — узвикну очито радосно.

Фалкенберг подиже главу.

И. Р. — та су слова некад била у његовом памћењу. Али није могао да се сети ничега јасно.

— Шта је с тим?... — запита затим.

— У часовнику мртвачевом налази се један монограм, — рече Азбјерн Краг — видите овде су лепо урезана два слова: И. Р.... Иста слова била су на писму. Дакле тај је човек припадао мафији Пауковој.

— То је онај што је хтео да нам помогне? — упита Фалкенберг.

— Да, — рече Краг. — Морам и нехотице да се сетим онога што је он сам написао, — продужи он уздрхтавши, — како страшно пролази онај који би издао „Паука". Можда је то освета, можда казна, можда и нешто друго... Могуће да је дознала да нам је он писао... Али може бити да је хтео да приђе у помоћ Ади... Револвер у његовој руци и цео изглед собе очито доказује да је овде била нека борба. Уосталом, видећемо...

Он продужи даље да претура по џеповима мртвачевим. У другом џепу од прсника пронађе једну повратну карту прве класе из Кристијаније до Готенбурга, неупотребљену. Затим нађе једну златну писаљку, али без монограма, и једну елегантну, рубинима украшену табакеру са три-четири цигарете.

Азбјерн Краг извади једну цигарету, запамти марку и опет је врати на пређашње место. Унутарњи џепови смокинга били су сасвим празни, у џепу од панталона нађе један прстен са кључевима, великим и малим, међу њима један за неку касу и... ништа више. Краг откопча прсник и прегледа рубље. На њему је био исти монограм као у златном часовнику: „И. Р." Али није нашао ниједан документ, који би му ма уколико објаснио ко је овај човек. То, уосталом, није нимало зачудило Крага.

— Убице су затрле сваки траг... — рече он самом себи.

Фалкенберг га погледа пажљивије и упита:

— Убице?... Мислите ли да је више њих извршило ово недело?...

Краг климну главом.

— Свакако! — рече он.

Фалкенберг је седео још неко време ћутећи. Одједном устаде и рече:

— А остале собе? Зар нећемо да прегледамо све одаје? Можда је Ада оставила још који траг?

— Ја сумњам да ћемо онде још нешто наћи, — одговори детектив, — али можемо баш да погледамо.

Прођоше кроз више соба. Неке су биле сасвим празне, неке напуњене старим, прашњавим намештајем.

Прођоше најзад кроз један дугачак ходник, дођоше до неких степеница, и попеше, се на други спрат. Ни у једној соби није било намештаја и изгледало је још празније него на првом спрату. Нигде нису нашли никакав траг који би показивао да је у тим собама неко скоро становао.

Међутим се раздањивало све више. Било је око пет часова. Краг позва Фалкенберга на прозор и показа му једну лепу сеоску кућу, која је била међу џбуњем, близу замка.

— То ће бити управников стан, — рече Азбјерн Краг. Отидите одмах тамо пробудите га и доведите овамо.

— Треба ли да му кажем за убиство?

— Не. Не говорите му ништа и немојте га испитивати. Само га што пре доведите.

— А ви?

— Ја ћу остати овде.

Ејнар Фалкенберг пронађе излаз и после неколико тренутака виде га Краг како трчи преко поља ка управниковој кући.

Детектив мирно сиђе опет на први спрат и оде у собу где су нашли онај крвави чаршав.

Тамо све још једанпут прегледа пажљиво и прође још једанпут све оне собе кроз које су ноћас прошли.

Он остаде отприлике четврт сата у соби са мртвацем затим сиђе у двориште.

Ту је помно проматрао трагове по путевима посутим шљунком.

После непуна два минута нашао је оно што је тражио.

Кад се вратио у двориште, виде да Фалкенберг стоји на степеницама са једним страним човеком.

Конзул му престави управника Еклинда, а детектив му одмах рече, ко је.

Еклинд је изгледао веома зачуђен кад је чуо детективово име.

— Ви нас посећујете у врло незгодно време, — рече он — Скоро би човек могао да помисли, да је овде извршен какав злочин.

Он се гласно насмеја, толико му је изгледала луда та мисао.

Та он није ништа могао ни да наслути.

— Чије је ово добро? — упита Краг.

Управник је направио зачуђено лице:

— Зар ви збиља не знате чије је ово добро?

— Немам појма! — одврати детектив.

Управник се обрати сад Фалкенбергу:

— Ви свакојако познајете поседника, мислим саветника Тотена.

Конзул се трже.

— Један од мојих најбољих пријатеља. То није могуће!...

Сад се опет насмеја управник.

— Што да није могуће, — рече он. — Зар ви не знате да саветник Тотен спада у најбогатије људе Норвешке. Њему припада више добара, ово је прилично запустио, то јест кућу — не и поља... — дометну он показујући гордо цветна поља.

— Саветник Тотен никад не долази овамо? — упита детектив.

— Врло ретко. Он је наместио неколико соба које кадикад употреби — кад не жели да буде узнемириван, — дода управник са једним значајним и мало индискретним осмехом.

— Дешава ли се да он доведе неке своје пријатеље да заједно с њима проведе једну или две ноћи? Колико има што је саветник био последњи пут овде?

— Најстрожије ми је забрањено да ма шта причам о његовим посетама! — одговори он кратко.

— Саветник Тотен свакојако долази обично на свом аутомобилу? — питаше даље Краг.

— Да.

— Ви свакојако мислите да је прошле ноћи био овде саветник Тотен? — рече детектив и погледа другога упорно.

Еклинд погледа забезекнуто детектива. Изгледа да је почео схватати да се десило нешто необично.

— Већ сам био легао да спавам, — одговори он, — кад сам чуо да је један аутомобил прозујао поред моје куће.

Краг показа руком.

— Тамо је ваша кућа? . . . У колико сте часова чули аутомобил? . . .

— Сасвим тачно не знам; али ја мислим да је могло бити око два часа, јер доцкан сам легао, пошто сам дуго седео за неким рачунима. Таман сам хтео да заспим, кад ме лупа аутомобила поново пробудила.

— И није вам пало на памет да погледате ко је у аутомобилу?

— Не. Мислио сам да не може да буде нико други него саветник.

— Али ја могу да вас уверим да то није био он! — рече Азбјерн Краг.

— Није? . . . узвикну Еклинд. — Онда је то био неки аутомобил који је прешао путем преко дворишта.

— Не, — одговори Краг, — у аутомобилу је било пет особа и тих је пет особа без знања саветника провело целу ноћ у старом замку . . .

— Збиља? — рече Еклинд не верујући. — Откуда то знате тако сигурно,

— Зато што знам! — одговори набусито Краг. Један од њих још је у кући!

Управник отвори одмах врата.

— Показаћу ја том безобразнику! — рече љутито. — Научићу ја њега да упада ноћу у собе мога господара. Где је он?

— У соби са тамним кожним намештајем.

— Аха, дакле у саветниковој соби за рад. То је нечувена дрскост! Шта он ту ради?

Управник је непрестано говорио приближавајући се оним вратима.

— Он седи сасвим мирно у соби, — одговори Краг.

— Сасвим мирно? То је веома чудновато . . .

Најзад стигоше у собу у којој је био мртвац.

— Где је? — упита управник.

Не одговарајући показа му Краг белу ћелу мртвачеву која је вирила изнад наслона.

— Требали бисте да покушате да га пробудите! — рече Краг.

Управник приђе мртвацу и погледа му у лице.

У идућем тренутку као погођен капљом он посрну уназад.

XIII. глава.

Изненађење и пренераженост управникова, кад је видео леш, била је огромна. Он је непрестано уверавао да не познаје мртваца, да га никад није видео — ни на добру ни у Кристијанији.

Кад је опазио револвер, рекао је мислећи да га детектив још није видео:

— Јесте ли приметили овај револвер што држи у руци? Он се убио . . .

Фалкенберг хтеде нешто да примети, али Краг га задржа.

— Ви имате право, — рече Краг управнику. — Овај се несрећник убио.

— А и ви га не познајете? . . . — запита Еклинд.

— Не, и ми га не познајемо! . . .

— То је најчудноватија ствар која ми се догодила у мом животу, — настави управник бришући збуњено зној са чела. — Шта треба, забога, да радим? . . .

— Можете да урадите само једно . . . — примети детектив.

Управник га погледа упитно.

— Треба ову ствар да јавите најближој полицискоj станици.

— Стари стражар Хазен је наша најближа полициска власт. Одмах ћу га позвати телефоном.

Он пође брзо вратима, али опет застаде.

— Зар нисте и ви из полиције? — упита Крага.

— Да, — одговори овај, — али ова ствар сада спада пред други суд. Покушајте да прво пронађете вашега стражара.

Управник оде.

— Шта мислите о овој ствари? — запита Фалкенберг, кад је управник изашао.

— Све је то још једна страшна збрка, — одговори Азбјерн Краг, посматрајући пажљиво конзула: — Кад будемо нашли Аду, знаћемо одгонетку и ове тајне. Али могуће је и . . .

(Наставак у идућем броју.)

О вештачком прављењу злата.

Неколико мишљења француских научника о преокрету који би настао кад би се одиста успело производити злато фабричким путем.

„Захваљујући једноме од својих најновијих проналазака: разлагању олова, тела назови једноставног, у два засебна елемента, држим да сам у стању тврдити да ће се моћи, у блиској будућности, злато производити индустриски.“

Ову сензациону изјаву чувеног проналазача Томе Едисона забележили су децембра прошле (1921.) године сви светски листови. Опет децембра исте године други знаменити Американац, професор Ајрвинг Фишер, саопштио је на једној конференцији Школе Политичких Наука у Лондону, да је један немачки хемичар успео да фабрицира злато у електричној пећи, полазећи од једног обичног метала.

Чувени амерички хемичари су отпутовали у Немачку, да провере чињенице које је саопштио професор Фишер.

У колико треба веровати тим сензационим вестима, изјаснила се неколицина научника светскога гласа у разним интервјуима, и ми објављујемо у преводу неколико изјава најпознатијих међу интервјуисанима:

Анри Ле Шателје, члан Института и професор хемије на Факултету Наука у Паризу, један од прослављених француских научника, одговорио је кратко и јасно:

„Ја одбијам апсолутно сваки разговор поводом синтетичког злата. Ја сматрам да је то покушај преваре, као што је било са фамозним диамантима Лемоановим.“

Шарл Рише, професор Медицинског Факултета, члан Института и Академије Медицине у Паризу, носилац Нобелове награде, кога уз то сматрају за убеђеног алхемичара, јавља се овако:

„Заблуда је, да сам ја правио синтетичко злато. Не трудите се да ме испитујете: ја немам мишљења о том питању.“

Шарл Муре, професор Француског Колежа, научник и проналазач, који је открио неколико ретких гасова, није такав песимиста. Он пише:

„Фабрикација злата није немогућа претпоставка. Само толико сме да каже један прави научник. Да ли ће се једног дана правити злато? Ко би то могао порицати? А ко то може и тврдити? Оно што је извесно, то је да су се атоми већ могли ломити, раставити на још мање атоме. Тако је Радерфорд успео да, полазећи од озона, начини атоме водика. Али до данас нико није успео да од више атома начини један већи атом.

„Научник ништа не тврди унапред. Он посматра, он врши огледе, затим он тумачи закључак својих посматрања и огледа, и то је све. Трансмутација (претварање једне ствари у другу) је чињеница која се понавља сваки дан, захваљујући необичним појавама деловања радиума. Тако, ураниум се претвара спонтано у радиум, радиум у олово, пролазећи кроз различите посреднике као што су хелиум и позониум. Затим, имајте на уму, јер то је значајно, да је атом ураниума тежи од атома радиума, атом радиума тежи од атома олова. Они теже односно 238, 226 и 206. Према томе постоји дезинтеграција тежих атома и образовање лакших атома. Ураниум, претварајући се у радиум, ослобађа три атома хелиума; радиум, претварајући се у олово, ослобађа их пет. А пошто је атомска тежина злата и сребра 196 односно 108, требало би, према томе, закључити да би се олово претворило у злато и сребро. Али то је тек једна пука претпоставка. До данас нико није постигао такво претварање. Да се такво претварање врши само од себе у дубинама земље или на појединим звездама, то је могуће, али ми о томе ништа не знамо.“

Едмон Тери, директор Европског Привредника, дао је врло занимљив одговор на питање: „Какве би биле економске последице услед вештачког произвођења злата?“ Тај одговор гласи:

„Када би се у истини успело производити вештачко злато, нашли бисмо се пред трима претпоставкама:

„Прва претпоставка: цена коштања вештачког злата била би изнад 3.100 франака, што је данашња вредност злата.

„У овом случају не би се имао предвидети никакав финансиски или економски поремећај. Проналазач би пропао.

„Друга претпоставка: цена коштања фабрикованог злата била би равна 3100 франака. У овом случају, производња вештачког злата морала би бити јако ограничена, јер кад би се тај драгоцени метал правио у сувише великој количини, изгубио би вредност. Према томе, ни отуда не би настали економски преврати.

„Трећа претпоставка: да је цена коштања вештачког злата испод 3100 франака.

„У овом случају, први резултат: рудници злата морали би се затворити, финансиска друштва која би их експлоатисала банкротирала би, а земље којима су ти рудници први извор богатства доживеле би тешке дане. Други резултат: када би се злато производило у неограниченим количинама, оно би изгубило сваку вредност и не би више могло служити као новац.

„Нико не може тачно проценити какве би биле привредне и финансиске последице таквог

стања ствари. Цивилизовани народи изгубили би сваку заједничку меру вредности ствари и били би присиљени да се врате политици трампе. А ви знате, да су се они тога одвикли још од давних времена у којима је живео Соломун . . .“ Прев. В. Р.

Свирепи муж.

Морис Левел.

Гђа Бигловица, крчмарица, чистила је бораније. Одједном, пошто је ослушнула, изручи сву садржину своје кецеље у лонац и рече:

— Ево је опет почело.

— Дошло му! насмеши се г. Бигл, остављајући новине.

— Шта је то? упита трговачки путник, који чекаше да прође врућина, па да продужи даље.

Како г-ђа Бигловица није била одређена да одговара потрошачима, то г. Бигл објасни:

— То апотекар туче своју жену.

Сви троје осташе непомични. А преко пута, са првог спрата, дречаше глас г-ђе Жилеп апотекарице: „Подлаче! Бедниче! Убицо!“ а г. Жилеп одговараше: „Протуво! Продана жено!“

Код бакалина се отвори прозор; код дуванџике други; месарка размаче своју платнену завесу; у кухињи једна служавка баци своју крпу на сто, а муве узнемирене у своме одмарању, одлетеше са зечје коже што се сушила на сунцу.

— Та то је срамно! јадиковаше г-ђа Бигловица.

— Зашто је бије? упита трговачки путник.

Бигл, неутралан, заће за келнерај и, бришући чаше, изговори неодређено:

— . . . Домаћа распра . . .

Али Бигловица, мршава и побожна, сматраше да не треба бити тако резервисан, па рече:

— Она се не понаша како би требало.

Бигл слегну раменима. Он осећаше самилост спрам г-ђе Жилеп, јер она носи рукавице, шешир са цвећем и мирише се са јапанским парфемом.

— Ваља рећи да ни он није подношљив сваког дана . . .

— Ја понављам да та жена није бог зна шта, рече г-ђа Бигловица одсечно и суво.

Дође бакалка. Од њене се куће није могла видети апотека; посластичар дође са њом, пошто је његова радња окренута лећима апотекару; дуванџика долете за њима, толико узбуђена, да је поцепала своју марамицу. Сви почеше истовремено говорити.

У истини, нико не знађаше правог узрока тој свађи. То је почело са првим данима пролећа. Избило је онда, кад је г. Жилеп вршио своју тромесечну рекапитулацију. Те вечери није дошао на уобичајену ракију, а сутрадан је госпођа Жилеп отпутовала. По њеном повратку, то се наставило. Бигл уђе у апотеку да би их развадио, а уједно и да види шта је у ствари. Али ови беху на горњем спрату, а г. Жилеп силазећи, дочека Бигла са таквим погледом, да он мораде, да би објаснио своју присутност, затражити масти против болова у зглавковима. Дуванџика, која дође за овим из истог разлога, замоли једну флашу рубината. Све до вечери, под ма каквим изговором, изређа се цело село код апотекара, који још никад у своме животу није видео толико болесника у тако маломе месту. Тек што би умотао какав пакетић и пошао уз степенице, кад би звонце зазвонило.

— Г. Жилепе, дајте ми против назеба.

— Г. Жилепе, мало кинина.

— Г. Жилепе, имам грчеве у стомаку.

Дрхтећи, зажарених јагодица, бришући с времена на време крваву огреботину преко носа, г. Жилеп послуживаше своје муштерије; са горњег спрата се чуло како г-ђа Жилеп јеца, али нико није могао уз степенице.

Најбоље обавештени су тврдили да је свему томе као почетак било новчано питање. Пре две године сместио се Жилеп у ново обојену радњу, поносећи се својим излогом, у коме бљештаху два велика бокала, плави и црвени, решен како су тврдили зли језици, да све „прогута“. Али је он појео само свој капитал. Околина беше здрава, болесници ретки, а кад поче, поред лекарија, продавати и мирисе, успе тиме само да навуче на себе мржњу бакалина, да се споља могло избројати колико пута дневно зазвони аутоматска каса.

Међутим, апотекарица викаше једнако. Један узвик, очајнији од осталих, испуни стравом г. Бигла, Г-ђу Бигловицу, бакалку, посластичарку, дуванџику и служавку. Г. Бигл пође да узме свој капут; једним погледом, заустави га Бигловица на месту. Бакалка, која о свему води рачуна, рече:

— Овог месеца је пет пута добила батине, уместо четири пута, колико је прошлог месеца добила.

И жељна да се наслади тим призором, додаде:

— Баш ми је потребан рицинус, па идем мало да видим шта раде.

— Ако је тако, идем и ја с вама, јер ми је лекар препоручио да узимам вина за окрепљавање, промуца дуванџика.

— И ја ћу, јер већ више немам рицинуса у кући, додаде скромно г-ђа Бигловица.

Нагнута кроз прозор, г-ђа Денглон довикну својој сестри, која пролазаше тргом:

— За пола франка дудовог вина!

Већ је апотека била препуна. Кад они сви уђоше, затекоше Жилепа како меша неке прашкове.

Стрпљиво поседаше у круг. Чуло се јасно како горе г-ђа Жилепова брише нос шмрчући,

док је каса весело звонила. Кад их све услужи, Жилеп јурну уз степенице, и намах вика престаде.

Кад се вратио, упита трговачки путник за апотекара и његову жену. Бигл само слегну раменима: не зна се ништа. Сам Жилеп је подмукао, све за лећима ради; опак створ који се смеши на муштерије, а туче жену. Чак је и Бигловица огорчена.

Недеља прође у миру. Гђа Жилеп изађе чак и на пијацу. Неки су тврдили да јој се познају мазнице на лицу, али то нико није могао тачно да зна, јер је она носила копрену. А г. Жилеп би често изашао на праг своје радње, и са рукама у џеповима, охоло би посматрао пролазнике, са дрским и задовољним изгледом господара.

По обичају, у петак би почела дрека и кукњава. А зашто баш тај дан, а не неки други? Тајна је то била исувише замршена. Дође петак, па субота, па недеља, а да се ништа не догоди. Иста тишина и у уторак. У среду, у три часа по подне, један шамар пробуди успавани свет, који становаше на тргу. Одмах затим настаде дрека и вика, какву још не беху запамтили. Г. Бигл скочи са столице, дуванџика се смандрља низ степенице, бакалка, наплаћујући, погреши на своју штету за петнаест сантима. Како је баш тог тренутка г-ђа Бигловица била одсутна, то Бигл брзо одлучи:

— Та то је и сувише! Томе ја морам учинити крај!

— Ох! ускликну бакалка, ви нећете ништа дознати!

— У томе сте се преварили, одврати овај.

Јер он имађаше спреман план, о коме је он одавна размишљао и претресао га на све начине: апотека је поред његове шупе, а Жилепов прозор гледа преко његовог крова. Бигл дохвати прве лествице на које наиђе, наслони их на кров и поче се пузећи пењати по крову. Био је већ близу прозора, и могао је све разговетно чути.

Г-ђа Жилеп није више плакала, а г. Жилеп благим гласом говораше:

— Знаш ли колико смо прошлог петка зарадили? Седамдесет и шест франака! Седам франака више него претпрошлога петка!

Очајни узвик одговори на те речи. Бигл осети како му се диже коса на глави. Одмах затим одјекну тресак разбијене флаше, после чега наступи таква дрека, да се Бигл не могаде више обуздати, већ јуначки погледа кроз прозор.

Али оно што је опазио, морало га је тако запрепастити, да се једва задржао да се не смандрља низ кров.

Седећи за столом, г-ђа Жилеп је мирно везла, и с времена на време узвикивала:

— Ниткове! Подлаче! Убицо!

Међутим је поред ње г. Жилеп, пред отвореним књигама, пажљиво пером пратио дугачке стубове лепо исписаних цифара, мрмљајући тихо и монотоно:

— Петнаест, тридесет пет, педесет пет, осамдесет . . .

Превео
Б. Д. Васић.

Највећа бежична станица на свету.

У Француској, у Сент-Асизу, близу Мелена, довршава се грађење огромне радио-електричне централе, која ће бити највећа светска станица за бежичну телеграфију. Ова станица ће у својим ваневропским антенама моћи носити до 1000 киловата, док велика немачка станица у Науену носи свега 400 киловата. Њене моћне таласе примаће Јужна Америка и Азија истом лакоћом којом данас Северна Америка прима таласе са станица у Кроа д'Инкс.

Према рачунима техничара, велика радио-електрична централа у Сент-Асизу, која већ саобраћа са Лондоном, биће у стању да преко своје европске а исто тако и ваневропске станице пренесе око два милиона речи у току 24 сата; од ваневропске станице подигнуто је већ 16 пилона (масивних кула) од којих је сваки висок по 250 метара.

Два милиона речи! То је огроман број, особито кад се зна да један подморски кабао за Јужну Америку прима само 5000 речи дневно, а да су каблови за Северну Америку преносили највише по 18.000 речи за 24 сата. Наравно да се таква бежжична служба показала као недовољна.

*

Излазак и залазак сунца и месеца.

		Сунца		Месеца	
		Излазак	Залазак	Излазак	Залазак
		с. м.	с. м.	с. м.	с. м.
недеља	19. марта	6 7	18 10	0 11	10 2
понедељак	20. „	6 5	18 11	1 7	10 52
уторак	21. „	6 3	18 12	1 56	11 45
среда	22. „	6 1	18 14	2 39	12 41
четвртак	23. „	5 59	18 16	3 18	13 37
петак	24. „	5 57	18 17	3 51	14 34
субота	25. „	5 56	18 18	4 22	15 33

Јавна предавања.

Неколико професора универзитета, научника и признатих наших јавних радника, дошли су на срећну идеју да изведу један низ предавања — у Београду. Ова би предавања имала донекле хумани свој циљ, да потпомогну приходом од улазница (1 динар од особе) оне руске професоре, који су сада лишени у Русији неопходних потреба за живот и опстанак. Али би још досежнији био њихов утицај на психу и расположење присутних, наших људи, који су такорећи огладнели духом, речју. Доиста, јавна предавања код нас нису свакодневна, обична појава, као на западу, или у Русији. Било да су ометена немањем згодних локала (што је у најчешћем случају само изговор), било менталитетом становништва (што је пак много чешће), које нерадо слуша друге и не жели да чује никаква предавања, сматрајући да она ничим не доприносе ни његовом уму, ни његовој кеси, — тек на крају крајева, овај васпитни систем није се могао одомаћити у нашој земљи. Разуме се, на нашу велику жалост. Јер ми смо увек имали таквих људи, који су могли казати у своје време много лепих ствари, људи, пуноправног ауторитета у својој струци, занимљивих козера' развијених индивидуалности, и сви су ти људи могли већма утицати на своју средину, на милје у коме живе, да су само наши људи више склони живој речи. Не треба се заваравати. Реч, жива и топла људска реч, има ванредног утицаја на средину, на човека. Има вечери, конференција, предавања, када се људи преображавају слушајући друге, истакнуте говорнике. Изађу из сале сасвим други, или бар мало друкчији, него што су ушли пре предавања, пре утиска живе речи. Реч осваја и реч води свет. Реч просвећује. Па ипак, како се она код нас прима са тако мало побожности, готово са неверицом. Чудно!

У овоме времену, у Београду живи веома много интелектуалаца, који носе у себи светове, системе, мисли. Кад би било просветних друштава, која би успела да све ове мисаоне енергије ставе у један покрет, да их мобилишу зарад једног вишег друштвеног циља, зарад благостања будућег човечанства, ми би насигурно имали овде један потоп мисли, имали би духовно струјање које изазива буђење свести и савести једнога друштва; имали би препорођаје света, духовну револуцију толико тражену од Ибзена, и што је главно, изведену пре или симултано са политичко-економском револуцијом. Али место свега тога постоји ћутање.

Ретко се људи сете да се организују ради тога, једва се скупе и створе један систем, или један ред, и што је најгоре — једва се нађе слушалачка публика. Где су узроци? Можда у ненавикнутости? Или у оној тешко излечивој балканској грандоманији? Али тек, ипак има људи, који се сете с времена на време, шта може да учини реч, колико она благороди, и прију послу. И то делање, мораће донети добрих последица. Бар једно једино семе, донеће плод. А засада се треба задовољити и са малим, кад су овако жалосне прилике по цео културни живот. До новог живота треба спремати слушаоце. Св.

Како ваља чистити посуђе.

Емаљирано посуђе не треба прати хладном водом док је још врело, јер ће емаљ испуцати. Емаљ, ако садржи мало олова, неразорив је при додиру с хемиским средствима за чишћење. Али, најбоље је, рибати га прашком састављеним на овај начин: узети 40% песка просејаног кроз често сито, 3% соде и 7% сапунског прашка.

Тим прашком чисти се свако посуђе које се квари на ватри.

*

Чир у желудцу.

Ова болест није још сасвим расветљена али је већ утврђено да у понеким земљама људи мање или више пате од желудачног чира.

Н. пр. у Швајцарској најчешћи су ови случајеви у Берну; у Балу је проценат већ мањи, а у Женеви је свега 0·3%; то ће рећи да у статистици болести, не долази на стотину ни по један случај чира у желудцу.

Међутим у Данској, а особито у Енглеској људи врло често пате од чира у желудцу. У Француској знатно мање, а у Русији готово никако. У Немачкој је тај случај чест код становника северних крајева. Напослетку у Северној Америци је много рећи но у Европи, а нема га готово никад у Бразилији, па ни у Африци.

Откуда ове географске разлике у обољењу ове врсте? Ван сумње је да главни узрок треба тражити у храни појединих земаља. Кад би нам неки лекар хтео поверити стручно лекарско мишљење у погледу овог питања, можда би се учинила велика услуга лајицима који често и не слуте одакле им долазе поремећаји здравља. Тема је свакако значајна.

„Дине."

Позвани сте?... Позвали сте?...

Не чудите се наслову: он је плод зрелог мозгања. Видећете, док прочитате до краја ову посланицу „једне старије и искусне париске домаћице" њеним млађим другама.

Реч је о ономе што се у страном свету зове „дине". Дакле, ручак који се приређује подоцкан после подне, у Француској, отприлике између пет и шест сати. (И у Русији се ручавало у то доба). Позна вечера „супе" даје се тек касно увече.

Дакле поверићу вам шта та Парижанка пише за своје читатељке.

Можда ваш друштвени положај не захтева да приређујете ручкове (подразумева се „дине"). Ако сте позвали своје блиске пријатеље, или — ако сте се скоро удали — познанике свога мужа, то још није „дине". „Дине" је званичан ручак, донекле једна светска установа.

Али и ако ви нисте морали кога позвати, десило се да су вас позвали на „дине" (и то се догађа!). Позив сте примили осам до десет дана раније. У међувремену сте назебли, или предвиђате да нећете моћи отићи, и чим сте одлучили да не одете, ви брже боље извештавате о томе онога који вас је позвао. Ви се не извињавате, то није према савременом укусу (каже она искусна Парижанка) већ изражавате жаљење што сте спречени и т. д., и т. д....

Ако сте решили да дођете, ви „ћете свакако доћи на време, у час који су вам назначили, можда који минут раније, али никако доцније. Задоцнити кад сте позвани на званичан ручак, то је врло велика нетактичност; уопште задоцњавати на ручкове или вечере, па ако сте позвани и код присне родбине, сматра се свуда у свету као велика неучтивост. Али доћи рано, такође није умесно. Јер обично домаћица мора сама да надгледа спремање стола и готовљење јела.

Рецимо да сте дошли, на месту сте. Собарица или слуга објављује да је ручак на столу. Домаћин полази први у трпезарију, дајући руку дами која ће бити за столом на почасном месту, дакле десно од домаћина. Затим, пар по пар, и тек на крају домаћица са гостом који ће седети такође на почасном месту, десно од ње.

Памтите да, по свршеном обеду, домаћица са својим кавалером излази прва, а домаћин завршава поворку.

Ако присуствујете врло елегантном „динеу" у кући богатој и светској, настојник куће или један собар, помажући вашем супругу да свуче огртач, даће му један куверат адресован на његово име, а у том куверту биће карта на којој ће, с једне стране, бити име даме коју ће ваш муж пратити до стола, а с друге стране — план стола на коме су обележена места која ће заузети он и његова дама.

Ако вам је супруг у цивилу он ће својој дами понудити леву руку. Ту скоро један од министара Француске Републике јако се обрукао што је, у расејаности, једној посланиковици понудио — десну руку. Десну руку сме да пружи дами само униформисано лице, пошто му његова сабља смета да пружи леву руку.

Срећно сте доспели за сто. Представили су вам више суседа, али у првом тренутку гости се само загледају и мере, док се количкотолико не упознају.

Да избацим онај дугачак увод који она „искусна старија Парижанка" чини, прилазећи шкакљивом питању о понашању за столом. Ви и сами схватате да ти савети нису упућени вама, но онима који случајно не умеју да се понашају за столом.

Она је (не ви) одједном почела да говори и стала је витлати ножем. Међутим, нож треба, одмах по употреби, да се спусти на тањир. Затим, она је (не ви) пила а у устима јој залогај! Она је (не ви) сасвим развила салвет и заденула га, боже ме прости, у деколте, а ваљало је полуразвијени салвет ставити само преко колена. Донели су укувано воће; гледајте је како гласно испљувава кошчице на тањир, уместо да их дискретно враћа у кашичицу! Она, и опет она, одједном је почела да реже свој комад хлеба, иако се хлеб ломи прстима; она врши офанзиву на рибу ножем и виљушком, иако се риба једе само виљушком, при чему се помажете комадићем хлеба у левој руци. И т. д., и т. д.... Већ нећу да понављам савете „искусне и старије Парижанке", да не треба гласно сркати и — сачувао вас Бог! — мљаскати. Брррр!...

Сад, ако је примање у вас, ако ви дајете „дине"? Онда треба да знате да ваша послуга нуди јело с десна. Прво се служе госпође (и госпођице), почињући од оне која је с десна од домаћина. Господа се служе тек пошто су све даме послужене, и онда се почиње од госта, који је с десна од домаћице и заврши се домаћином.

На свечаном ручку кафа се не служи за столом. То бива при интимном, родбинском ручку (који је између подне и једног сата). У званичним приликама, кафа се пије у салону.

Пазите још на једну ствар: салвет ћете оставити на сто онако немарно развијен; кад га брижљиво савијете онда значи да се сами позивате и за други пут, или да одискујете послугу.

У салону кафу служи сама домаћица; за помоћницу понуди јој се госпођа најмлађа у друштву.

*

После кафе, домаћин ће одвести господу у пушионицу, осим ако домаћица не даде дозволу за заједничко пушење, пошто сама припали цигарету. Ово се чешће практикује и пушионица (fumoir) је мање модерна но цигарета међу зубима модерне госпе.

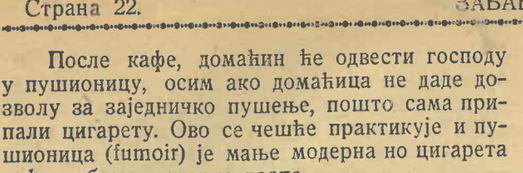
А ако, после мога обилног и сјајног „динеа“ ви — кроз осам дана — не дођете к мени у посету, онда зашто сам вас и звала?... — тако завршава „искусна, старија госпођа“, а с њоме и ја. В. М.

Женска права у Канади.

Француска је јако заостала у погледу женских права. Тамо жена не може гласати, нити бити бирана. (Или су Францускиње толико неодлучне да не умеју извести то питање на чистину!)

У другим земљама, на пр. у Данској, жене имају право гласа и баве се политиком у истој мери у којој и мушкарци. Чувена поборница за женска права и политичарка г-ђа Мунч већ годинама заседава у данском парламенту.

Улазак г-ђе Астор у енглески парламенат новијег је датума. Сада се и у Канади срећно решило женско питање. На последњим федералним изборима бирачи и бирачице државе Онтарио изабрале су једну девојку, Агнесу Мек Фаил, за члана Канадског Парламента. Листови спомињу једну занимљиву чињеницу: противно правилима учтивости која налажу да мушкарац скине капу у присуству жене, сви канадски посланици имали су капе на глави, док је г-ђа Мек Фаил, као прва жена у том парламенту, ушла без шешира и тако седела на своме месту. Нико се није бунио.

Добар пазар.

Барон Ротшилд који је недавно умро у Лондону био је велики пријатељ уметнички израђених ствари, које је он, ако би му се допале, куповао по сваку цену; у његовој збирци био је и један сервис од порцелана, који је он стекао на један прилично необичан начин.

Једнога дана барон је седео у својој библиотеци, када дође неки човек и замоли слугу да га пријави барону. Барон нареди да га пусте унутра, и у собу уђе један погрбљен човек. Он је корачао с великом муком, поштапајући се. Тешко дишући, муклим гласом искиданим кашљем он рече понизно: Опростите господине бароне, што својом посетом одузимам Ваше скупоцено време, али ја имам нешто што бих Вам радо продао.

Рекавши ово човек показа на торбу коју је држао у руци.

— Покажите ми то што имате у торби, рече барон.

Човек отвори торбу и из ње извади једну шољу од порцелана уметнички израђену, која одмах побуди барона да је откупи.

— Да ли бисте хтели ово откупити? упита човек. — Ја имам цео сервис, али не знам шта ћу с њим. Налазим се у великој беди, те бих Вам био веома захвалан када бисте ме Ви спасли овом куповином.

— Узећу га, рече барон. — Шта тражите Ви за сервис?

— Господине бароне, одговори странац, — ко ме види, зна да ја нећу дуго живети. Сиромах сам, те желим да себе у последњим часовима обезбедим од глади, зато Вас молим да ми осигурате доживотну ренту од 20 фунти месечно; то је за Вас ситница, а мени ће бити заслађени последњи дани.

Барон погледа пажљиво човека још једном. Он се више не хте предомишљати и рече: — Добро, примам понуду, пошљите ми сервис. Овде имате прву своту и налог за благајника, који ће Вам према њему исплаћивати месечно до 20 фунти доживотно.

Кроз месец дана по куповини оног сервиса, налазио се барон случајно у благајни, када дође један човек средњих година да подигне уговорену ренту.

— Где је онај старац од кога сам ја купио сервис? упита богataш.

— Господине бароне, то сам главом ја! одговори човек, смешећи се, — зар ме нисте познали?

— Ви! Та то је немогуће, онај је човек изгледао као да ће издахнути?!

— То би и било, али благодарећи Вашој помоћи он се тако опоравио да се осећа као у својој тридесетој години.

— Ви сте најобичнија варалица, рече барон Ротшилд смешећи се, — али пошто сте ме тако вешто обманули, добијаћете и даље тај новац.

Рента је од тог времена издавана четрдесет година, а судећи по здрављу и снази варалице, издаваће се још најмање двадесет година. Превео с немачког „Кум“.

Несрећни случајеви.

Статистике показују да је у свету све мање несрећних случајева, као гажења пролазника колима и томе слично. То није зато што су људи постали опрезнији, већ зато што су уведени строги прописи који обвезују вође кола, трамваја и уопште подвозних средстава да јако пазе. На пр. у Паризу је у прошлој години било свега 78 несрећних случајева који су се завршили смрћу, дакле око седам смртних случајева месечно. Зар и то није много?...

О шећеру.

Како смо дошли до данашње производње шећера.

У најстарије доба људи су место шећера употребљавали мед. Али већ на 300 г. пре Хр. грчки војници, који се враћаху из ратова својим кућама, донеше вест, да у Индији расте нека врста трске, да јој је изгњечени сок слађи од меда. То беше шећерна трска, која је слична нашој трсци: висока, танка биљка. Прву шећерну трску донели су у Европу Арапи око 700. г. после Хр. но у оно доба шећер се употребљавао само као нарочити лек.

Шећерна трска увезена је у Европу у већој количини за време Крсташких Ратова, а у исто то доба почео се шећер у већој мери трошити. Испрва су млетачки трговци снабдевали целу Европу шећером.

У исто време, око 1400. г. и ми се упознајемо са шећером преко млетачких трговаца. Али шећер беше тада тако скуп, да су га само богаташи могли трошити. (А данас?) Неки кроничари из тога доба помињу шећер као најскупоценију ђаконију за краљевским столом.

Средиште трговине са шећером беху Млеци све дотле, док Колумбо није пронашао Америку. Након открића Америке, Колумбо је у великој количини пренео шећерну трску у Нову Земљу и на тамошњим шпанским колонијама поче интензиван рад око обрађивања шећерне трске.

Година 1747. је значајна за шећерну индустрију. Чувени немачки хемичар Ј. А. Маркграф доказао је, да има шећерног сока и у шећерној репи, и препоручио је земљоделцима да производе шећерну репу, која ће се употребити за израду шећера. Прву творницу за шећерну репу основао је год. 1801. Маркграфов ђак Ахард у Шлеском Кунерну. Сад се на све стране покушавало израђивање шећера из репе. Али ови покушаји нису успели.

Наполеон је поштопото хтео да ослаби енглеску поморску трговину и тиме да уништи Енглеску. Превожење шећерне трске из колонија обављали су Енглези, и Наполеон је 1806. ово превожење пресекао за Европу. Одмах иза тога шећер је страшно поскупео. Да би ово зло било отклоњено, Наполеон нареди да се у Француској оснују индустриско-занатске школе, где ће се младеж обучавати фабриковању шећера, а уједно да се има око 100.000 јутара земље засејати шећерном репом.

И у осталим европским државама осетио се исти покрет за практично студирање израде шећера. Уколико је напредовао развој модерне технике, утолико је и фабриковање шећера постајало све савршеније. Тако се и догодило да, — док је Ахард од 100 кгр. репе направио 3 кгр. шећера — данашње фабрике од 100 кгр. репе производе 14 кгр. шећера.

Оволико из историје о шећеру. А сад да се упознамо са данашњим израђивањем шећера.

У шећерној фабрици репа се у нарочитим кадама опере од земље, а затим се машином сече на ситна резанца. У самој репи шећер је затворен у маленим ћелијама, из којих се само онда може шећер добро исцедити, ако се те ћелије раскидају. Зато се репа мора и преко треница превући. Али ћелије не садрже у себи само шећер, већ има у њима и других састојака, који се морају у току фабриковања одстранити из шећера. Што је више ове материје у репи, тим је теже очистити шећерни сок.

Некада су готовили шећерни сок трпајући шећерну репу у вреће а и цеђењем помоћу муљања. Данас пак то чине на т. зв. дифузиони начин, т. ј. резанце од репе загреју до 75—80° топлине, од чега преградне љуске ћелијице омекшају. Када је тај рад довршен, резанци репе сливају се у велики суд од 40 до 50 хектолитара, затим пак пусте унутра воду све дотле, док шећерни сок не процури кроз преграде ћелијице, односно док се шећер сасвим не удаљи из репе. Наравно да је у тој шећерној води пуно оне материје која смета кристализацији шећера, али и те материје помоћу „бистрења“ дају се уклонити. Сад чисту, избистрену шећерну воду, процеде. Цеди се пак кроз ткиво слично врећи или кроз шљунак.

Процеђена шећерна чорба треба сад да се згусне и то овако: прво се дотле кува, док један део воде не оде у пару, а затим се укува у нарочитим справама. Кува се пак док не буде сасвим густа, и када се охлади треба да се стврдне, али не сва вода, већ само шећер. Остали делови, који и после кувања остају течни, зову се „сируп“. Кад се тај сируп уклони, остаје чист кристализован шећер жуте боје.

Од сирупа кува се шећер друге врсте, а од осталог шећер треће врсте. Кад се сируп скине и са трећем сировог шећера, тада нема више у себи шећерне садржине, и постаје „мелас“, који се употребљује по фабрикама шпирита и за исхрану стоке.

Сирови шећер је жуте боје и тако је неупотребљив, те се мора рафинирати. Рафинеријом шећер постаје бео, изгуби мирис биљке, а и последње нешећерне материје се из њега испаре. Шећер се поново растопи на угљу од костију, више пута процеди и кристализира. После кристализације на 6—8 дана шећер се већ може пустити у промет.

Шећер је храна, па зато ипак има људи несвесних своје човечанске дужности — који га кривотворе. Тојест у ситан шећер мешају гипса, креде, штирка, брашна и сличне материје. Тога се чувајмо.

У нашој Краљевини имамо седам шећерних фабрика и то: у Београду, Ћуприји, Вел. Бечкереку, Червенки, Врбасу, Брњавару и Осеку. Све су ове фабрике модерно уређене, скоро нове и све укупно могу производити 9000—10.000 вагона шећера годишње.

Тител, 1922. Мирко Михалџић.

Анегдоте.

Из живота знаменитих људи.

Чувени певач Карузо волео је свирање на флаути. Због тога је и сам почео учити и веровао да ће бити уметник на флаути.

Једног дана, баш када се вежбао, дође један човек и понуди да му прода један савршено добар фонограф.

Карузо се бранио, али је трговац навaљивао:

— Најзад, — рече он — можете сами наместити цилиндре, свирати или певати пред апаратом, и тако ћете моћи после сами себе да слушате и да уживате у својој уметности.

Карузо, попуштајући, зажеле да одсвира једну песму пред апаратом. Када је све било готово, трговац пусти апарат да понови свирање Карузово.

— Зар сам ја то свирао? — повика Карузо, чим је чуо прве звуке.

— Да, господине.

— Ја, лично? Баш овако сам ја свирао?

— Сасвим тако, господине. Онда: ви купујете фонограф?

— Не, не! — прекиде га Карузо. — Ја вам продајем своју флауту.

Тако је славни тенориста оставио инструменталну музику за увек.

* * *

Отац драматичара Лабиша држао је бакалницу у Паризу 1815. године. Наполеон је био на Елби, када чика-Лабиш рече својој жени:

— Сањао сам да се Наполон вратио у Париз.

— Шта је то тако необично?

— Има нешто. Шећер је сада по ниској цени, ако се цар врати онда настаје стари систем, шећер ће поскупети и ко га има зарадиће злато.

И Лабиш је одмах почео куповати шећер. Месец дана доцније Наполеон се одиста врати у Француску и килограм шећера се плаћао по 20 франака.

Тај трговачки дух прешао је са оца на сина. Вешти драмски писац био је у првоме реду трговац, само његова роба није била шећер, већ позоришни комад.

*

Позив на ручак.

Ево како се неко врло галатно може позвати на ручак.

— Реците ми, господине, — рече једна дама — да ли сте идуће недеље слободни у подне?

— Био сам, госпођо, више нисам, пошто сте ме изволели позвати.

*

А други пут?

— Ох — узвикну један вереник у сентименталном заносу, — први пут када ме будете обманули, ја ћу се убити пред вашим ногама!

— А други пут? — упита савремена вереница.

*

Нова служавка.

— Слушајте, Луjза, данас ће се кувати обичан купус са говеђим месом.

— Не може, госпођо!

— Зашто?

— Ја то не волим.

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 12. Београд, 25. III. 1922. Година I.

Лина.

Романтичне исповести.

Ксавије Л'Местр.

Грозничава ока, стежући чело које му је горело Густав поче своју причу:

— Хоћеш да знаш зашто сам остао хладан јуче увече под топлим пољупцима те дражесне жене коју зову Жани Динар! Хоћеш да знаш како ја похотљив човек, човек врео, нервно до крајности осетљив, могадох да се одупирем загрљајима те сирене?

То је једна тајна коју сам хтео закопати на дну мога срца. Открићу је теби јер си ми пријатељ, мој најбољи пријатељ. Све ћу ти рећи јер је твоје срце невино и хоћу да те сачувам од сваке опасности. Ти ниси никада волео, тим боље, никада немој ни волети. Ја сам био доста луд да љубим и због тога имам овде на срцу рану коју ни време неће успети да залечи.

* * *

Ако се икада једнога дана најеш немоћан пред чарима какве жене, ако икада подлегнеш, потруди се да та жена не буде девојка.

Људи су изговарали велике речи: говорили су о открићу, говорили су о враћању изгубљених права! — Љубав чисти све! узвикивало се. Стара истрцана ствар коју је Госпођа с Камелијама могла претварати у аксиому.

Девојка, од када заслужује то име, има, по несрећи, потајну жељу за блатом. Једном ли се ваљала у потоку, скотрљаће се опет у њ, и поред свих напора понеких људи које би они учинили да је одрже изнад тог блата, у које се она најчешће вољно пушта да пада. Видиш живот је неваљао, — дубока провалија са стрмим странама. Многе жене у њу падају, али ниједна из ње не излази.

Сиђе ли и љубав, да извуче макоју од њих, под тешким теретом се ломе њена крила, и она чами у блату са оном коју је хтела из блата да извуче. Имај слободно срце, пријатељу. Под тим само условом имаћеш га јако. Кад материја виче, узбуђује се, кад животиња риче... узми једну жену, макоју, која прва наиђе, само да је од меса и да ти она може дати оно што са златом у рукама тражиш од ње, али за Бога! не љуби само једну једину од њих јер ниједна од њих не заслужује узвишену љубав.

* * *

Густав застаде, испразни једним гутљајем своју чашу па настави:

— Пре годину дана пролазио сам Луксенбуршким парком: ноћ почињаше да се спушта и људи хтедоше да затварају врата. Задоцнела, на једној клупи, сасвим сама, једна девојка, скоро дете, плакаше.

Једва осамнаест година, сасвим плава, бејаше тако мила у својој црној хаљиници, а изгледаше да је мучи каква страшна туга, да сам се преко воље готово зауставио исто толико из сажаљења колико и из радозналости. Она, као молећи ме, подиже на мене своја два плава ока каква би човек могао само уснити, и која сузама потопљена изгледаху још дража. — Седох крај њеи узех њене мале ручице у своје; оне су горе.

Тада ми у причи, испрекиданој јецањем, рече своју несрећу: Никада није познала своју мајку. Живот њен са оцем који бејаше потготову увек пијан и женом са којом њен отац живљаше, бејаше неиздржљив. Тучена и кињена сваки дан утекла је из очевог дома да би отишла једноме студенту који је сажаљеваше.

Без бриге, заборављајући прошлост, не мислећи на будућност, живела је код њега годину дана готово срећна. Њен љубавник бејаше млад, леп дечко, али силнога и мрачнога карактера. Без икаквога повода веома су се често срдили једно на друго, али је она увек опраштала његовој суровости, коју је он испољавао према њој, само зато што га је из дна срца обожавала.

Једне вечери кад се враћала своме љубавнику, вратарка видећи је да пролази гадно се смејала. Собица бејаше празна, и неколико речи које је студент оставио извештавале су